

Kandidatuppsats i offentlig förvaltning VT16

Förvaltningshögskolan, Göteborgs universitet

Stavroula Papadouli

Kerime Karateke

Handledare: Gregg Bucken-Knapp

Examinator: Stig Montin

**UNIVERSITY OF
GOTHENBURG**

202 studenters förtroende för offentliga institutioner

En komparativ studie mellan Sverige och Grekland

Abstract

The purpose of this paper is to identify, examine and highlight any differences of students' political confidence in the public sector between Sweden and Greece. The paper also examines whether there is any connection between students' interpersonal trust and confidence in public institutions. Based on a quantitative collection method in which a total of 202 questionnaires were awarded to students in Sweden and Greece, the result shows that Swedish students generally have a higher confidence for the governmental institutions than the Greek students have. The study also shows that there is only a weak positive connection between interpersonal trust and trust in public institutions among Swedish students, but not among the Greek students.

Keywords;

Social trust, political trust, corruption, legitimacy.

Förord

Vi vill framförallt tacka alla studenter som har deltagit i denna studie. Vidare vill tacka vår handledare, Gregg Bucken-Knapp, som väglett oss under uppsatsskrivandet. Tack för givande rådgivning och lärarhandledning som resulterat i denna uppsats. Vidare vill vi tacka David Karlsson, som tagit sig tid att orientera oss till de tillvägagångssätt som krävdes för sammanställning av statistiken. Sist men inte minst vill vi tacka alla som ägnat tid och energi för korrekturläsning av uppsatsen. Tack!

Göteborg, 25 maj 2016.

Kerime och Stavroula

Innehållsförteckning

.....	1
1. Inledning	5
1.1 Problemformulering.....	7
1.2 Syfte och frågeställningar.....	9
1.3 Avgränsningar.....	10
1.3.1 Studenter.....	10
2. Teori	11
2.1 Begreppsdefinitioner.....	11
2.2 Litteraturgenomgång.....	12
2.3 Välfärdsmodeller.....	15
2.4 Det sociala kapitalet.....	16
2.5 Hypoteser.....	19
3. Metod	20
3.0.1 Val av studieobjekt.....	20
3.0.2 Val av urval.....	20
3.0.3 Motivering av metod.....	21
3.2 Risk med enkät på engelska.....	22
3.3 Enkätguide.....	22
3.3.1 Operationalisering av begreppet socialt kapital.....	23
3.4 Validitet och reliabilitet.....	25
3.5 Tillvägagångssätt.....	26
3.6 Sambandsmått.....	27
3.7 Bortfall av data.....	28
3.7.1 Missvisande resultat.....	28
4. Resultat och empiri	29
4.1 Deskriptiv statistik.....	29
4.2 Sambandsanalys av den mellanmännsliga tilliten och förtroende för offentliga institutioner... 40	
4.3 Hypotesprövning.....	42
4.3.1 Analys av hypoteser.....	47
5. Diskussion	49
6. Slutsats	52
7. Framtida forskning	54
8. Källförteckning	55
Bilaga 1	60

1. Inledning

Att en finanskris drabbat den Europeiska unionen (EU), bör inte ha undgått någon och de mest drabbade länderna var de sydeuropeiska, däribland Grekland. Grekland har sedan 2010 fått ekonomisk nödhjälp från Trojkan¹ (Europeiska kommissionen 2016). Grekland har sedan dess godkänt två sparpaket men effekterna har inte varit de väntade. I samband med att Greklands ekonomiska situation försämrades har landet varit ett aktuellt ämne och stått i medieljuset relativt ofta, dels på grund av deras ekonomi, dels på grund av den humanitära flyktingkrisen som påverkat Europa. (Svahn 2016, Akhtari 2015)

Den nuvarande regeringens viktigaste vallöften var att inte införa fler åtstrammingsåtgärder, något som de inte har införlivat då ett nytt sparpaket har förhandlats fram mellan dem och långivarna (Europeiska Unionen 2014, Björklund, 2015). Parlamentet är, i skrivande stund, i förhandlingar om godkännandet av sparpaketet som innehar betydlig tuffare åtstramningar än föregående paket, vilket innebär att pensionerna kommer att beskäras ytterligare och nya skattereformer kommer att implementeras, om godkännandet föreligger i parlamentet. Människor har börjat visa sitt missnöje mot det nya sparpaketet och för regeringen genom demonstrationer och generalstrejker, som avlöser varandra. (Smith, 2016) (Gill, 2016)

Den grekiska befolkningen har drabbats hårt av åtstramningar. Flera sparpaket har beviljats men hur har deras politiska förtroende för den representativa och verkställande makten utvecklats, sex år efter det första sparpaketet? Tidigare undersökningar visar att Grekland hade ett neutralt förtroende för de statliga institutionerna och den representativa makten innan krisen, men övergick snabbt till ett lågt förtroende i samband med att landet hamnade i en recession (European Social Survey 2016). Det finns tydliga indikationer på att medborgarnas förtroende skiftar beroende på hur de styrande sköter sitt uppdrag. Men hur skiljer sig förtroendenivåerna bland länder som utgör en del i den Europeiska Unionen?

Vi bör här nämna att vår studie inte koncentrerar sig på de ekonomiska aspekterna av den pågående ekonomiska krisen som Grekland befinner sig i. Vårt fokus är på medborgarnas förtroende för den representativa och den verkställande makten. Grekland är således en intressant nation att undersöka för att belysa eventuella skillnader som kan uppstå i jämförelse med ett annat EU-land.

¹ Trojkan består av den Europeiska centralbanken (ECB), Internationella valutafonden (IMF) & den Europeiska Unionen (EU) som är de officiella långivarna till krisdrabbade länder. Källa: Europeiska Unionen 2014

Det är däremot inte enbart Grekland som varit uppmärksammat i media, även Sveriges regering har stått i rampljuset. Exempelvis då den svenska regeringens agerande i samband med den nuvarande flyktingkrisen, där beslutet togs att införa gränskontroller mot Danmark och begränsa antalet flyktingar som tas emot av landet. (Kärrman 2016, Regeringskansliet 2015)

Dessa två nationer är medlemsstater i den Europeiska Unionen där de har ingått med syfte att utveckla de gemensamma intressen som de har (Europeiska Unionen 2016). Det råder skillnader mellan ländernas politiska, ekonomiska och sociala uppbyggnader (Rothstein 2002:177ff). Att studera enbart Grekland skulle inte tillföra kunskapen som behövs för en djupare förståelse av vilken påverkan på förtroendet olika välfärdssystem har för dess invånare. Jämförelsen av Grekland med ett annat europeiskt land som står för liknande värderingar och intressen, ger en mer omfattande förståelse för hur förtroendet kan skifta inom unionen.

“Offentlig sektor ska styras med tillit som utgångspunkt”

(Regeringskansliet 2016)

Grundprincipen från regeringens budgetproposition betonar hur betydelsefullt förtroendet för den offentliga förvaltningen är, enligt citatet ovan. Vidare konstaterar regeringen att förtroendet är nödvändigt för att skapa en rättsäker och effektiv förvaltning som stärker demokratin. Med starkt förtroende som utgångspunkt skapas å ena sidan en effektiv förvaltning, å andra sidan en större nytta för medborgare (Regeringen 2016). Även Bouckaert (2012) betonar väsentligheten av förtroendet, där han argumenterar för att förtroendet har blivit en alltmer avgörande faktor av prestanda för den offentliga sektorn, särskilt i synnerhet med finanskrisen (Bouckaert 2012:91).

1.1 Problemformulering

En fungerande demokratisk rättsstat förlitar sig på att processerna som värnar för demokratin och dess värderingar är legitima. Grundparagraferna i både den grekiska och den svenska regeringsformen stipulerar att den offentliga makten utgår från folket. (Regeringsformen 1974:152, Syntagma 2008:§1) Problematiken som kan uppstå är att medborgarna anser att representanterna inte företräder deras intressen, vilket i sin tur kan leda till konsekvensen att medborgarnas förtroende för staten och de offentliga institutionerna blir lägre. Däremot måste förtroendet för den representativa makten skiljas från förtroendet för den verkställande makten. Det ena förtroendet är inte sammankopplat med det andra. Forskning från SOM-institutet visar att det finns en stor skillnad mellan förtroendet för den representativa och den verkställande makten, där den förstnämnde har ett betydligt lägre förtroende än den andre. Sammanfattningsvis, kan vi konstatera att det finns en förtroendeskillnad mellan den representativa och den verkställande makten. (Rothstein 2003:176f)

Putnam argumenterar för att samarbetet mellan olika aktörer i samhället underlättas tack vare det sociala kapitalets inverkan, som skapas av den sociala tilliten (Putnam 1996:188). Medan Rothstein argumenterar för att ett högre förtroende för samhällsinstitutionerna indikerar en högre social tillit för andra människor eller tvärtom att om individer anser att det går att lita på människor litar de på institutionerna också (Rothstein 2003:178).

Rothstein konstaterar även att förtroendet är en nyckelfaktor för en fungerande skatteinförsel, vilket skulle innebära att icke-fungerande samhällsinstitutioner riskerar att hämma den demokratiska processen i samhället (ibid:277).

Förtroende är ett omdiskuterat ämne inom forskningsvärlden, där diskussioner har förts i förhållande till om det är lågt eller högt. Men hur skapas det här förtroendet? Är det genom den mellanmänniska tilliten, som Putnam förespråkar, eller är det institutionerna som skapar det? Rothstein menar att förtroendet skapas av de offentliga institutionerna för medborgarna. Om medborgarna ser att institutionerna i samhället är legitima och uppfyller sitt syfte ökar deras förtroende för dessa och sannolikt även för andra människor i samhället (Rothstein 2003:179). Men har välfärden ingen påverkan på hur förtroendet skapas? Sverige har alltid präglats av en generell välfärdspolitik där institutionerna möjligtvis har skapat det politiska

förtroendet men hur ser det då ut i länder som har haft en mer selektiv välfärd? Grekland är bra sådant exempel. Landet har en selektiv välfärd till skillnad från Sverige.²

Ett gemensamt drag för länderna är däremot att det finns möjlighet till kostnadsfri utbildning (SOU 2006:7). Välfärden är en stor del av samhället där större delen av de offentliga institutionerna tillhör och det är utifrån dessa som, enligt Rothstein(2003:178,170), förtroendet skapas.

Forskare konstaterar att den sociala tilliten baseras på två typer av jämlikhet; nämligen ekonomisk jämlikhet och social jämställdhet (Rothstein & Uslander 2005:42). De generella välfärdsprogram men bidrar till en ökning av dessa jämlikheter som i sin tur leder till en ökad social tillit, under förutsättningen att de offentliga institutionerna inte är oärliga (Rothstein & Uslander 2005:70f). Om oärliga regeringar däremot skulle försöka införa generella välfärdsprogram finns risken att medborgarna inte har den sociala tilliten för andra människor och likaså för de offentliga institutionerna. Sannolikheten att det leder till ett misslyckande att skapa förtroende, från statens sida, är hög (Rothstein & Uslander 2005:70f).

Att undersöka Grekland och Sverige är intressant just på grund av deras olikheter. Den ena staten har en generell välfärd och den andra en selektiv. Uppstår skillnaderna på grund av att välfärdspolitiken ser annorlunda ut? Eller har historiska eller ekonomiska variabler påverkat förtroendet bland medborgarna? Vi kan med all säkerhet säga att vi inte vet varför och vi skall i vår undersökning inte ta reda på varför de har uppstått, utan hur stora de är. Vi vet att Sverige har ett högt förtroende för offentliga institutioner och Grekland har ett lågt, enligt statistik från European Social Survey (European Social Survey 2016). Men eftersom statistiken är från 2014 för Sveriges del och 2010 för Greklands del, så kan vi inte med säkerhet veta att förtroendet är på liknande nivåer idag.

² En generell välfärdsstat kännetecknas av omfattande förmåner och tjänster för majoriteten av befolkningen i avseendet för sociala ändamål. Den selektiva välfärdsstatens utmärkande drag är att en minoritet av befolkningen täcks av förmåner och tjänster eftersom dessa är begränsade. Källa: Sainsbury, Diane 1991:4

1.2 Syfte och frågeställningar

Syftet med denna uppsats är att kartlägga, undersöka och belysa eventuella skillnader av studenters politiska förtroende gentemot offentlig verksamhet i Sverige och Grekland. Vår studie kommer att beröra en liten del av ett större vetenskapligt problem och kommer att skapa incitament för vidare empiriska undersökningar angående förtroende. Skillnaderna mellan länderna belyser förtroendebrister inom Europa och mellan de olika välfärdssystemen. Ländernas gemensamma drag är att de finansierar den offentliga sektorn med nästan lika mycket³, men skiljer sig i avseendet att deras välfärdsolitik åsyftar skilda delar av välfärden. I den nuvarande forskningen saknas det en komparativ studie mellan två, till synens, olika välfärdsstater. Det är den lucka som uppsatsen kommer att uppmärksamma, som kommer möjliggöras med hjälp av en enkätstudie. Studien kompletteras med hypoteser som vi kommer att skapa ur vår teoretiska ansats, utifrån vilka vi skall testa vårt resultatets överensstämmelse med teorin. Hypoteserna kommer att presenteras längre fram i uppsatsen.

Syftet härleder oss till följande frågeställningar:

1. Hur skiljer sig medborgarnas politiska förtroende mellan två europeiska välfärdsstater?
2. Finns det något samband mellan den mellanmännsliga tilliten och förtroendet för offentliga institutioner i respektive välfärdsstat?

³ Sverige 41,1 procent och Grekland 40,2 procent, enligt Eurostat. Källa: Europeiska Kommissionen 2016

1.3 Avgränsningar

Grekland och Sverige utgör grunden för vår studie. En studie av hela populationen i varje land skulle vara intressant att genomföra men eftersom populationer förändras har vi valt att avgränsa oss till en grupp i samhället, nämligen universitetsstudenter i respektive land. Universiteten som kommer att studeras är Göteborgs universitet, Göteborg och Panteion University, Aten. Fakulteterna som utgör grunden för studien är de samhällsvetenskapliga vid respektive lärosäte. Valet av Göteborgs universitet har gjort enligt följande kriterier; dels är universitet ett av Sveriges största men även en av de mest framstående samhällsvetenskapliga fakulteter (Göteborgs universitet 2016). Panteion University är Greklands största samhällsvetenskapliga universitet, vilket gör jämförelsen mellan de två ytterst gynnsam tack vare universitetens utbildningsinriktningar (University of Panteion 2016). Det sista kriteriet för vårt val av universitet är att de är båda belägna i storstäder.

1.3.1 Studenter

Vi kan konstatera att en stor del av befolkningen består av studenter och universitetsstudenter är en målgrupp som ständigt expanderar (Statistisk centralbyrå 2016), vilket är en anledning till att studera denna grupp. Grekland har cirka 659 300 studenter vid universitet och högskolor och Sverige har cirka 406 000 studenter (Eurostat 2015, Universitetskanslers Ämbete 2016). Vår rampopulation blir för Panteion University cirka 20 000 studenter och för Göteborgs universitet ungefär 37 000 och ur den har vi valt att göra ett bekvämlighetsurval (se avsnitt 3.1).

Det har tidigare inte genomförts någon undersökning för att kartlägga och undersöka studenternas politiska förtroende i en jämförande studie mellan Grekland och Sverige, där eventuella skillnader i förtroende kan undersökas. Enligt SOM-institutets undersökning från 2013 påvisar att studenter som studerar på en samhällsvetenskaplig fakultet är väldigt politiskt intresserade (Student-SOM 2013:8). Eftersom vi vill få en så hög svarsfrekvens som möjligt är det viktigt att respondenterna har kunskap om ämnet vilket studenter på samhällsvetenskapliga institutioner uppvisar enligt SOM-institutet. Därför är vårt antagande att förståelsen för socialt kapital och förtroende bör vara stor.

2. Teori

2.1 Begreppsdefinitioner

Förtroende: en variabel som är sammankopplad med legitimitet. Förtroendet är ett uttryck som beskriver människors tillit till andra och är även en avgörande faktor för en välfungerande demokratisk stat (Listhaug, Ringdal 2008:131, Rothstein 2010:15).

Korruption: Att missbruka makt för egen vinning är den bredda definitionen av korruption. Det finns olika grader och områden av korruption, såsom politisk korruption. (Transparency International)

Legitimitet: innebär att staten eller aktörerna som utövar makt gör detta enligt existerande regelverk och att medborgaren har möjligheten att följa processen och kan förutse utfallet av sina ärenden med staten (Rothstein 2010:136).

Det bör tilläggas att begreppen *mellanmänsklig tillit* och *social tillit* kommer att användas synonymt under uppsatsens gång. Tydliggörandet görs för att undvika eventuella missuppfattningar.

2.2 Litteraturgenomgång

Den befintliga forskningen som existerar gällande förtroende för offentliga institutioner och social tillit är enorm. Vi kommer här att redogöra för den tidigare forskningen, som är relevant för vår studie.

Den allmänt berömda forskningen som visar på variationen av förtroende är Robert Putnams (1993) empiriska studie som visar stora skillnader av förtroende mellan två regioner i Italien. Putnam redogör för att individer som deltar i föreningslivet har ett högre socialt kapital än de som inte deltar. Förtroendet för institutionerna är därmed högre bland föreningsaktiva människor än icke aktiva människor (Putnam 2011).

Rothstein & Ek (2009) visar i sin studie hur variationen av förtroendenivåer hos studenter kan förklaras i Sverige och Rumänien utifrån korruptionsvariabler. Forskningen analyserar den generella förtroendenivån och visar ett resultat på att svenska studenter har betydligt högre förtroende för offentliga institutioner jämfört med de rumänska studenterna (Rothstein & Ek 2009:106). Dock skiljer forskningen mellan generaliserat förtroende och individuellt förtroende. Generaliserat förtroende handlar om i vilken grad medborgare litar på varandra i allmänhet samt i vilken grad medborgarna är sysselsatta i olika nätverk (Rothstein 2008:441). Författarna kommer fram till att ett korrupt beteende från de offentliga institutionerna påverkar förtroendenivån hos befolkningen. Studenter som får uppleva korruption bland de offentliga institutionerna, tenderar att ha lägre förtroende för människor i allmänhet (Rothstein & Ek 2009:107). En definition av individuellt förtroende är inte betydelsefullt för vår uppsats och kommer därmed inte att förklaras.

Å andra sidan undersöker Schoon & Cheng (2011) variationen på det politiska förtroendet utifrån ett ekonomiskt perspektiv och visar att individer som har tillgång till utbildning, socioekonomiska och andra motiverande resurser har ett högre politiskt förtroende än de individer som har färre resurser (Schoon, Cheng 2011).

Sambandet mellan förtroendenivån och skattepolitiken framställs i forskningen; där skattepolitiken är en nyckelvariabel som har härlett den aktuella skuldskrisen i Grekland som i sin tur påverkat förtroendenivån negativt (Kaplanoglou & Rapanos 2013:284). Studien visar även att de misslyckanden inom de formella institutionerna i samband med en låg och orättvis avkastningsskatt, kan bero på en ofördelaktig fungerande skatteförvaltning. Dessa variabler är något som har kommit att påverka medborgares attityder gentemot de offentliga institutionerna i Grekland. En analys av BNP per capita tillsammans med en analys av interna

reformpaket gällande skattepolitiken, ger insikten att medborgarna upplever att skattesystemet inte på ett effektivt sätt kan ta itu med sociala mål och hänsyn till rättvisa (Kaplanoglou & Rapanos 2013:299).

En annan variabel som Gareff & Svendsen (2012) knyter an till är nämligen korruption och social tillit, som visar att korruption kan skada välfärdssystemet i ett fattigare EU land, men inte den sociala tilliten. De utvecklar vidare och menar att tilliten som människor har för varandra skadas inte vid korruption utan enbart tilliten för det offentliga. Definitionen av socialt kapital benämns här som huruvida människor har en förmåga att kunna samarbeta. Forskningen baseras på statistik från European Social Survey (ESS). Slutsatsen i deras forskning är att ett positivt socialt kapital kan användas som en effektiv variabel för att motverka korruption, även om det inte skulle kunna kompensera för den ekonomiska förlusten som orsakats av korruption. (Gareff & Svendsen 2012:2 830)

Stor del av forskningen som har gjorts baseras på statistik som är framtagen av European Social Survey (ESS) (Listhaug, Ringdahls 2008; Kroknes et al.2015). Kroknes, et al. (2015) försöker genom ESS visa hur ekonomiska företeelser kan påverka det politiska förtroendet hos medborgare i EU. De utvecklar fyra hypoteser gällande politiskt förtroende och testar dessa utifrån ESS, dock kan endast en av deras hypoteser bekräftas; nämligen att en ökning av arbetslöshet minskar medborgarnas politiska förtroende (Kroknes, Jakobsen och Groning 2015:714). Forskningen visar att en ekonomisk kris inte behöver leda till ett lägre politiskt förtroende, men att hanteringen av den ekonomiska krisen är avgörande för hur medborgarnas politiska förtroende förblir (Ibid:713).

Forskningen ger däremot endast en gles bild över hur finansiella kriser kan komma att påverka förtroendet, då statistiken inte inkluderar resultat gällande förtroende för offentliga institutioner som är politiskt styrda. Å andra sidan utgörs Listhaug & Ringdahls (2008) forskning också av ESS men analysen kompletteras med makroekonomiska variabler. Forskningen visar att ett högt politiskt förtroende indikerar välfungerande institutioner som i sin tur förebygger risken för uppkomsten av icke-demokratiska företeelser som kan komma att påverka medborgarnas politiska förtroende. Sammanfattningsvis, konstateras det hur väsentligt det är för medborgarnas politiska förtroende att ekonomiska och sociala processer skall fungera successivt i en demokrati (Listhaug, Ringdal 2008:131).

Däremot visar andra vetenskapliga undersökningar att förtroendenivån i instabila ekonomier inte kan skapas, utan enbart hittas. Det innebär att ett högt förtroende endast kan skapas från ett lågt förtroende och att relationen mellan stat och medborgare, är en avgörande faktor för om medborgarna betraktar staten som pålitlig (Sabel 1993:1 134).

Ellinas & Laprianou (2014) beskriver att det kan vara problematiskt att basera undersökningar på objektiva analyser som endast är baserade på BNP-tillväxt, inflation, arbetslöshet och budgetstatistik eftersom dessa variabler inte indikerar en direkt koppling till frågan om politisk förtroende (Ellinas Laprianou 2014:233).

Bristen i den tillgängliga forskningen är att det inte gjorts någon egen empirisk studie. Den är baserad på statistik från European Social Survey(ESS), som vi tidigare nämnt. Den existerande forskningen baseras till stor del på makroekonomiska variabler, vilket innebär att forskningen inte kan dra direkta slutsatser till frågan om förtroendet, som konstateras genom forskningen av Ellinas & Laprianou. För att kunna möjliggöra att dra direkta slutsatser gällande förtroendet kommer denna uppsats att framställa kvantitativ data i form av en enkätstudie. I den tidigare forskningen finns det, vad vi kan se, inga tidigare studier om hur studenters förtroendenivå skiljer sig i förhållande till ett annat land. Det saknas även en jämförande studie mellan Grekland och Sverige, i förhållande till deras medborgares förtroendenivåer med särskild hänsyn till hur länderna är uppbyggda.

En diskussion om förtroende och offentliga institutioner har ytterligare en komponent för att kunna förstås utifrån alla aspekter, nämligen välfärd. De offentliga institutionerna är en stor del av verksamheten som arbetar med välfärd, i medborgarens ögon är institutionerna och tjänstemännen välfärden (Rothstein 2010:105). En svårighet uppstår att kunna klargöra eventuella skillnaderna eller likheterna mellan två länder om en grundläggande genomgång av dessa staters uppbyggnad inte föreligger.

2.3 Välfärdsmodeller

Sverige är, enligt Esping-Andersens välfärdsmodeller, kategoriserad i den socialdemokratiska välfärdsmodellen (Esping-Andersen 1990:28). Sveriges välfärdssystem är grundat utifrån en universell välfärdsstat, där huvudidén är att så många människor som möjligt ska omfattas av den (Esping-Andersen 1990:28). De-kommodifieringsgraden är hög i Sverige, vilket innebär att medborgarna inte är beroende av marknaden för att kunna överleva (Esping-Andersen 1990:21). Samtidigt har Sverige en låg stratifieringsgrad, som innebär att det finns små ekonomiska skillnader mellan olika inkomstgrupper (Esping-Andersen 1990:25). Slutligen, har Sverige även en låg familjariseringsgrad, där medborgarna inte är beroende av familjen utan vänder sig till välfärden för hjälp.

Esping-Andersens tre välfärdsmodeller går däremot inte att applicera i alla länder. Den kritik som forskaren har fått för sin teoretiska framställning av välfärdsmodeller, är att dessa inte är applicerbara på de sydeuropeiska länderna (Spanien, Italien, Grekland, Portugal). Forskare har därför utvecklat en fjärde välfärdsmodell, den sydeuropeiska. Det som symboliserar den sydeuropeiska välfärdsmodellen är svagheten hos de offentliga institutionerna att kunna fatta rationella beslut (Zambarloukou 2015:653; Martin 1996). I den sydeuropeiska välfärdsstaten betraktas medborgare som klienter, vilket innebär att politikerna erbjuder socialt stöd enbart om de får politiskt stöd av befolkningen i gengäld (Ibid:654). Den här välfärdsstaten präglas av ett mindre utvecklat socialt skydd för de mer sårbara befolkningsgrupperna och det finns mer privilegierade yrkesgrupper i samhället så som till exempel läkare och advokater. Modellen bygger på en hög grad av anställningsskydd men på ett lågt socialt skydd, vilket innebär att medborgare med anställning erbjuds stort skydd medan de arbetslösas skydd är begränsat. Det råder alltså en ojämlik fördelning av de sociala tjänsterna (Zambarloukou 2015:655). Till skillnad från den skandinaviska välfärdsmodellen, är familjariseringsgraden hög i den sydeuropeiska välfärdsstaten där familjen har en stor roll (Martin 1996: 27).

Genomgången av välfärdsmodellerna kommer att vägleda oss i det kommande avsnittet om socialt kapital. Teorin om socialt kapital kommer tillsammans med välfärdsmodellerna underlätta förståelsen för de två välfärdslanderna.

2.4 Det sociala kapitalet

Vår studie kommer att utgå från teorin om det sociala kapitalet, som kommer presenteras nedan. Det bör tilläggas att vi har gjort teoretiska avgränsningar för att begränsa teorins omfattning i syftet att underlätta förståelsen.

Teorin om socialt kapital bygger på och är väsentlig för förtroende. Valet av teori har gjorts i förhållande till val av fall, där både Grekland och Sverige har en ostadig pågående politisk situation. Förtroende är en del av hur medborgarna uppfattar landet och dess offentliga institutioner vilket leder till att en maktteori inte är användbar i vårt val av fall eftersom vi har valt att undersöka individers förtroende för offentliga institutioner och hur legitima dessa är i deras ögon. Vi kommer därmed inte att undersöka hur dessa institutioner arbetar utan enbart individers uppfattningar om dem.

Det sociala kapitalet, enligt Putnam, är den teori som redogör för hur olika samhällen kan ha varierande förtroendenivåer. Vår undersökning utgörs av två olika välfärdsstater, en i norra Europa och en i södra Europa, liknande Putnams experiment som består av norra och södra Italien.

Den gemensamma definitionen av socialt kapital är följande;

”Socialt kapital är förtroende, normer och nätverk, som kan förbättra samhällseffektiviteten genom att underlätta samordnade operationer.”

(Rothstein 2003:95, Putnam 1996:201).

Robert Putnam genomförde en studie under 1970- och 1980-talet där han studerade två regioner. Putnam analyserade hur dessa två regioner kan ha betydligt varierande förtroendenivåer. Han menar att variationen beror på graden av medborgargemenskap, det vill säga medborgarens engagemang och samhällssolidaritet.(Putnam 1996:93).

Med medborgargemenskap menar Putnam i vilken grad medborgaren aktivt deltar i offentliga angelägenheter och i vilken grad medborgaren organiserar sig i olika frivilliga nätverk såsom idrottsnätverk(Ibid:103).

Putnam utvecklar vidare och menar att medborgarens frivilliga engagemang i föreningslivet, indikerar en effektivare och välfungerande samhällsinstitution (Ibid:113f). Samhällen med

hög grad av medborgligt engagemang tyder på ett högre socialt kapital som i sin tur leder till välfungerande samhällsinstitutioner (Ibid:119ff). Han poängterar att det sociala kapitalet är självförstärkande och att en hög grad av socialt kapital indikerar goda cirklar, det vill säga, samarbete, förtroende och ömsesidighet för samtliga aktörer i samhället (Ibid:199ff). Putnam menar till stor del att det är medborgaren som bär på ansvaret för att skapa socialt kapital, genom sitt engagemang.

Å andra sidan menar Rothstein att ett högt medborgerligt engagemang inte direkt behöver innebära att medborgarna har högt förtroende för varandra eller för de offentliga institutionerna. Vanligtvis ingår människor ett medlemskap för att vara del av en organisation där man delar ett gemensamt intresse. Rothstein åsyftar att många frivilliga organisationer och nätverk är uppbyggda för att skapa mistroende mot andra människor i allmänhet (Rothstein 2003:166).

Problematiken med Putnams teori, menar Rothstein, är att den är baserad på empiri, på makronivå. Han menar att det empiriska resultatet som Putnam konkluderar i sin studie inte går att applicera på individnivå därför att en sådan undersökning inte kan bevisa ett samband mellan deltagande i föreningsliv och en hög social tillit. Putnams teori visar på att sambandet mellan dessa två variabler finns på makronivå men inte på mikronivå. Rothstein utvecklar vidare och konstaterar att flertalet forskare har undersökt det här sambandet på individnivå genom komparativ data över tid och dragit slutsatsen att sambandet inte finns (Ibid:168f).

Han argumenterar för hur betydelsefulla institutionernas roll är i frågan om förtroende och menar att institutioner har stort ansvar för skapandet av socialt kapital (Ibid:141ff). Han påpekar även hur väsentliga ekonomiska resurser är för att skapa förtroende i ett samhälle och för att utforma en stabil välfärdspolitik. Rothstein menar att **kvaliteten och kapaciteten** hos ett lands institutioner och ekonomiska politik är avgörande för hur förtroendet och legitimiteten utformas. Han konstaterar att det mest avgörande för en stabil välfärd är skattepolitiken. Rothstein framför att medborgare inte vill betala skatt när de inte har något förtroende. Samtidigt kan inte offentliga institutionerna förbättra servicen och välfärden utan resurser, som utgörs av skattepengar (Rothstein 2003:12ff). Tillsammans med Uslander (2005) menar han att individer som i allmänhet litar på människor i sin omgivning i större utsträckning har en positiv syn på politiska institutioner, och på deltagandet i det politiska livet (Rothstein & Uslander 2005:41f).

Rothstein stipulerar att hög social tillit är sammankopplad med en ”stabil demokrati, låg grad av korruption och låg grad av ekonomisk ojämlikhet” men inte beroende av dessa variabler. I Sverige konstaterar han att förtroende för riksdag, regering och politiska partier har gått ner men att samhället fortfarande präglas av en hög grad av social tillit (Rothstein 2003:173). Men Rothstein tar även hänsyn till korruptionsaspekten vid undersökningen av individers sociala tillit, då han konstaterar att upplevd korruption leder till ett minskat förtroende för både offentliga myndigheter och för människor i allmänhet (Rothstein 2010:299).

Putnam däremot argumenterar för befolkningens skyldigheter som en betydande faktor för ett fungerande demokratiskt samhälle genom engagemang i organisationsliv. Däremot menar Rothstein att det är nästintill omöjligt att hitta en fungerande distinktion mellan den typ av organisation som skapar social tillit och den som skapar motsatsen. Dessutom menar Rothstein att det inte finns ett direkt samband mellan deltagande av organisationsliv och ökat socialt kapital, utan individer som deltar i organisationer har redan högt förtroende. Att man deltar i frivilliga nätverk indikerar inte hög mellanmänsklig tillit (Rothstein 2002:278).

2.5 Hypoteser

Vi vill undersöka teorin om socialt kapital och har därför formulerat tre hypoteser som vi testa med vårt resultat. De första två har vi formulerat utifrån Rothsteins teori om det sociala kapitalet medan den tredje formulerats utifrån Putnams teori.

Hypotes 1. Individer som uppfattar att skattemedel används i enlighet med det som utlovas, tenderar att betala skatt.

Däremot innebär denna hypotes inte att alla betalar lika mycket skatt och att det är den enda anledningen till att inbetalning av skatt sker men vi har valt att avgränsa oss teoretisk till just denna definition av varför individer väljer att betala skatt.

Hypotes 2. Individer som upplever att korruption förekommer bland offentliga institutioner, har ett lägre förtroende för parlamentet.

Hypotes 3. Individer som är eller har varit aktiva i föreningslivet, har en högre mellanmännisklig tillit.

3. Metod

Vår avsikt är att här redogöra för vilka verktyg som användes för att besvara våra initiala frågeställningar och redogöra för hur våra hypoteser kommer testas.

3.0.1 Val av studieobjekt

Valet av studieobjekt gjordes till största del på grund av deras olika välfärdsmodeller. Grekland präglas, som vi tidigare nämnt, av en selektiv välfärd medan Sverige har en generell sådan. Rothsteins och Kumlins (2005:339) ståndpunkt avseende detta är nämligen att olika utformningar av välfärdspolitiken är betydande för produktionen av det sociala kapitalet.

Valet av länderna gjordes på grund av deras olika välfärdspolitik då kan det vara lättare att utgöra skillnader mellan dem. Om en jämförande studie hade gjorts mellan Norge och Sverige skulle resultatet kunna varit likartat och inte påvisat några förtroendebrister inom Europa eftersom de, enligt Esping-Andersen, har den skandinaviska välfärdsmodellen. Liknande resultat skulle kunna ha uppstått om jämförelsen skedde mellan Grekland och Italien, som definierades ovan som den sydeuropeiska välfärdsmodellen. Eftersom vi vill undersöka om välfärdsmodellerna har någon inverkan på förtroendet hade ovanstående jämförelser varit ointressanta. En komparativ studie mellan Grekland och Sverige blev således det optimala valet för att kunna belysa eventuella skillnader.

3.0.2 Val av urval

Tidpunkten för det metodologiska valet av urvalsgrupp gjordes tätt inpå resan. Studenterna var det lämpligaste valet under förutsättningen att vi ville samla in vårt material så fort som möjligt men nödvändigtvis inte det bästa valet. Under andra förutsättningar med mer tid hade vi förmodligen valt att studera en större del av befolkningarna för att få en uttömmande bild av situationen och kunna göra studien mer generaliserbar. Ett optimalt urval hade varit ett slumpmässigt urval. En studie av de grekiska och svenska samhällena utifrån andra aspekter hade varit minst lika intressant.

Respondenterna valdes ut genom ett bekvämlighetsurval med kunskapen om att de som besvarade på enkäten var inom vår rampopulation, följaktligen studenter vid Göteborgs universitet och Panteion University. Vi besökte de båda universiteten och delade ut enkäten, i pappersform, till studenter som var tillgängliga och villiga att besvara den. Studien genomfördes vid Panteion University den 10-15 april 2016 och vid Göteborgs universitet den 9-10 maj 2016. Vid genomförandet av denna urvalsmetod brukar forskare inte ha vetskapen om vilken population som respondenterna tillhör och det medför att generalisering av

resultatet blir omöjlig (Bryman 2011:194). En fördel för vår studie var att vi visste att respondenterna var studenter och det ledde till att generaliseringsgraden blev högre än vid ett "äkta" bekvämlighetsurval. Generalisering för hela populationerna i Grekland respektive Sverige är inte möjlig eftersom vi endast undersökte studenter. Det är heller inte möjligt att generalisera studien på resterande studenter i respektive land på grund av urvalsmetoden och till viss mån inte ens på universiteten. Antaganden kan göras men inga konkreta sådana då generaliseringsgraden är låg.

3.0.3 Motivering av metod

Vi valde att genomföra en enkätstudie på grund av våra frågeställningars utformning, för det första underlättade enkäten att påvisa skillnader mellan välfärdsstater, för det andra kunde vi undersöka om sambandet mellan två kvalitativa variabler förelåg. Vi undersökte *hur* studenters förtroende skiljer sig åt och inte *varför* det skiljer sig, vilket gjorde att intervjuer inte var en lämplig metod för vår studie. Enkätstudien gav oss en högre svarsfrekvens och många studenter inkluderades i studien, till skillnad från intervjuer där endast ett fåtal från varje land skulle ha inkluderats. Intervjuareffekten minimerades avsevärt med enkätstudien, eftersom respondenterna själva fyllde i frågorna, därmed påverkades de inte av intervjuaren (Bryman 2011:228f). Vid utdelningen av enkäten var författarna närvarande och kunde besvara respondenternas funderingar och frågor kring denna, vilket kan ha lett till att minimera bortfallet.

Nackdelen med vår metod var att möjligheten för följdfrågor till de deltagande inte fanns, som intervjumetoden medför. En annan nackdel med vårt tillvägagångssätt är att vi var närvarande vid ifyllningen av enkäten vilket skulle kunna ha påverkat respondenterna att besvara frågorna fortare än vad de vanligtvis skulle ha gjort. Vissa av svaren vi fick var svåra att tyda, vilket är en nackdel med metoden. Fördelarna med enkätmetoden väger däremot tyngre än nackdelarna.

3.2 Risk med enkät på engelska

Frågorna som ställdes i enkäten (Bilaga 1) berörde förtroendet och bestod av nitton frågor. Enkäten skrevs på engelska, vilket inte är modersmålet för varken de grekiska eller de svenska studenterna. Risken med detta kan vara att någon eller några av studenterna har missuppfattat frågorna, vilket kan förklara bortfallet. Som vi nämnde ovan, var vi närvarande när enkäten besvarades, vilket medförde att vi kunde förklara om något var oklart. Vi fick endast ett par frågor av respondenterna av generell karaktär. Den återkommande frågan, av de grekiska studenterna, var varför vi valt att undersöka dem vilket besvarades med hjälp av vårt syfte med uppsatsen. Vårt antagande var att studenternas språkliga kunskap i engelska var tillräckligt hög för att förstå frågorna i enkäten, dels tack vare deras högskoleutbildning och dels för att engelska är ett obligatoriskt ämne i länderna (Eurostat, 2014). Beslutet att skriva enkäten på engelska togs för att få den enhetlig och likvärdig för alla respondenter eftersom risken fanns att vår översättning inte skulle göra enkäten rättvisa. Däremot finns risken att bortfallet ökade på grund av att den var på engelska men det är ingenting vi med säkerhet vet. Vi bedömde att översättningen till modersmålen skulle ha inneburit en försämrade enkät på grund av de språkliga skillnaderna vilket skulle riskera att hämma resultatet.

3.3 Enkätguide

En förklaring till hur frågorna skulle besvaras gavs till respondenterna där frågan behövde tolkning och på så sätt förhindrades eventuella bortfall. Om ett av svarsalternativen i någon fråga inte vara tillräckliga fanns ett öppet svarsalternativ där respondenten själv kunde lägga till ett svar.

Det sociala kapitalet är svårt att mäta genom att enbart skriva en öppen fråga i enkäten om vad socialt kapital betyder för respondenten; dels på grund av att betydelsen är svårtolkad och dels eftersom hen kanske inte vet vad det innebär. Operationalisering av begreppet blev därmed nödvändigt för att undvika missförstånd. Det gav oss möjligheten att skapa indikatorer ur begreppet som slutligen resulterade till en heltäckande bild av det sociala kapitalet. Nedan kommer vår operationalisering av det sociala kapitalet att presenteras (Djurfeldt 2015:48f).

3.3.1 Operationalisering av begreppet socialt kapital

Operationaliseringen av begreppet socialt kapital gjordes för att underlätta förståelsen för högt och lågt förtroende, där de flesta frågorna besvarades genom en tiogradigskala som skulle representera respondentens förtroende.

I enkäten ställdes följande frågor som skulle mäta den mellanmänskliga tilliten. Frågorna, som besvarades genom en tiogradigskala, är följande;

1. *“Generally speaking, would you say that most people can be trusted or that you can’t be too careful?”* 0 innebär att man bör vara försiktig och 10 innebär att människor går att lita på
2. *“Would you say that most of the time people try to be helpful or that they are mostly looking out for themselves?”* 0 innebär att människor endast tänker på sig själva och 10 innebär att människor oftast är hjälpsamma.

Frågorna som ställdes för att mäta deltagandet i föreningsliv är följande;

1. *“Have you participated in a political action in the last 2 years? (example, demonstration, signed a petition, boycott etc.)*
2. *“Are you a member of any formal organization? (example; trade union, sports club etc)”*

De besvarades genom nedanstående svarsalternativ, “yes”, “no” eller “I don’t know/I don’t remember”.

Den mest omfattande frågan i enkäten handlade om förtroende för offentliga institutioner, både nationella och internationella, där respondenten ringade in ett alternativ på en tiogradigskala. Institutionerna som inkluderades är; the parliament, the legal system, police, politicians, political parties, European Parliament, Tax authorities och public officials. Frågan utformades enligt följande;

“Generally speaking, please tell on a score from 0-10 how much you personally trust each of the institutions below. 0 means you do not trust an institution at all, and 10 means you have complete trust. Mark only one alternative for each institution. 88 means you don’t know.”

Mätningen av studenternas uppfattningar gällande förekomsten av korruption; *“Do you think there is an occurrence of corruption in your country?”* och som en potentiell förklaringsfaktor inkluderades följande; *“Can you say that your trust for the governmental*

institutions are an effect of the economic crisis that Europe is going through?“ Frågorna besvarades genom följande svarsalternativ “none at all”, “not very much”, “considerable”, “very much”, “completely” och “I don’t know”.

Frågan som användes för att kartlägga studenters uppfattningar gällande skattemedel är följande; *“To what extent do you think that the taxes that the government obtains from you (citizens) are being used for the purposes that politicians say it will?”* besvarades likt föregående fråga. Den sista frågan är; *“Did you pay taxes in 2015?”* som besvarades genom följande alternativ; “yes”, “no” eller “I don’t know”.

Frågorna som presenterades ovan valdes ut från enkäten och kommer att presenteras i resultatet som skall vägleda oss till att besvara våra frågeställningar och hypoteser. Ett urval gjordes dels för att undvika en alltför bred presentation av de nitton frågorna som vår enkät bestod av och dels för att resterande frågors relevans inte var lika hög. I efterhand konstaterade vi att enkäten borde ha kortats ner och inte inkluderat variabler vi inte tänkt att använda oss av men vid tidpunkten av utformningen bedömde vi att alla var nödvändiga. Ytterligare en aspekt vi inte tog hänsyn till när vi formulerade frågorna till enkäten var de eventuella kulturella skillnaderna mellan länderna, en självklarhet för de svenska studenterna kunde ha tolkats annorlunda av de grekiska studenterna och tvärtom. Exempelvis kan skattebetalning i de olika länderna tolkas på olika sätt, som vi nämnde tidigare (avsnitt 2.5), kan de finnas olika anledningar till att man betalar skatt däremot behöver det inte innebära att skattebetalning är samma sak i Grekland och Sverige.

3.4 Validitet och reliabilitet

Frågorna som vi valt att ställa i enkäten fyller syftet att få en förklaring till det sociala kapitalet och förtroendet för offentliga institutioner. Frågorna gällande den mellanmänniska tilliten och frågorna om föreningslivet skapades för att potentiellt förklara och testa teorin, genom hypoteserna. Frågan om förtroendet för offentliga institutioner kopplas samman med den mellanmänniska tilliten och föreningslivet med avsikten att konstatera hur förtroendet ser ut för studenterna i respektive land. Det är genom operationaliseringen ovan som vi begränsar uppkomsten av de systematiska mätfelen och vi kan därmed konstatera att validiteten är god. En god validitet medför att reliabiliteten också är hög då vi inte har någon anledning att tro att vårt resultat skulle förändras om enkäten skulle besvaras av samma respondenter ännu en gång. Frågorna som ställdes utformades på ett noggrant och lättförståeligt sätt vilket gjordes i avseendet att minimera missuppfattningar. (Djurfeldt 2015:49–54). En säkerhetsställning av vår studies reliabilitet skedde genom en pilotstudie som vi genomförde innan enkäten delades ut till vårt urval. Pilotstudien utfördes med avsikt att få synpunkter på eventuella brister enkäten hade och därmed gavs möjligheten att korrigera dessa. Pilotstudien bestod av fem studenter på respektive universitet. Resultatet av pilotstudien gav inga större förändringar, enbart små formaliaändringar genomfördes.

3.5 Tillvägagångssätt

Det insamlade materialet skrevs in i programvaran IBM SPSS, ett datorprogram för analys av statistik (www.ibm.com). Med programmet SPSS har vi sammanställt diagram, deskriptiva tabeller och korstabeller som är nödvändiga för att tydligt kunna se skillnader i studenters förtroendenivåer och således jämföra ländernas resultat (Se avsnitt 4). SPSS innehar verktyg som krävs för att redogöra för korrelationen mellan variabler.

En presentation av diagram kommer att utgöra svaret på vår första frågeställning, alltså om det finns någon skillnad mellan studenters förtroende i respektive välfärdsstat. Sambandet mellan den mellanmänniska tilliten och förtroendet för offentliga institutioner kommer att mätas med de motsvarande variabler, som utgör vår andra frågeställning. Vi använder oss endast av den första frågan (se avsnitt 3.3.1) om den mellanmänniska tilliten eftersom den operationaliserar den sociala tilliten i högre grad än fråga nummer två. Hypoteserna kommer att testas med hjälp av korstabeller och innehåller två variabler som vi presenterat i föregående avsnitt och det är därmed inte avgörande att redogöra för dessa eftersom de kommer att presenteras och analyseras i kommande avsnitt.

3.6 Sambandsmått

Pearsons R är korrelationsmättet som vi använde oss av för att undersöka sambandet mellan den mellanmänniska tilliten och förtroendet. Sambandet mäts mellan 0 till 1 eller -1, den förstnämnda innebär att inget samband existerar medan de sista innebär att det finns ett perfekt samband, antingen positivt eller negativt (Djurfeldt & Barmark 2015:140). Vår tiogradiga skala är en så kallad likertskala och *Pearsons r* är det optimala verktyget för att se om våra variabler korrelerar (Bryman 2011:327,157). Metoden ger oss en *korrelationskoefficient*, alltså siffrorna som indikerar hur starkt sambandet är samt den statistiska *signifikansnivån* av koefficienten, med hur hög säkerhet vi kan säga att sambandet finns (Bryman 2011:327, 334). Ett korrelationskoefficient värde över 0,5 är ett mycket starkt och ett värde på 0,3 ett ganska starkt medan värden under 0,2 betraktas som svaga samband (Djurfeldt & Barmark 2015:157).

Vi kommer i resultatet även att presentera *medelvärdet* och *standardavvikelsen*. Vi valde att inkludera dess mått då medelvärdet ger oss det genomsnittliga värdet för populationen och genom standardavvikelsen konstatera spridningen kring medelvärdet (Kröner, Wahlgren 2015:44ff). Anledningen till det var att ge läsaren ett klart genomsnittligt värde på förtroendet och den mellanmänniska tilliten då jämförelse mellan länderna förenklas. Diagrammen hjälper oss att utgöra *hur det skiljer sig* medan medelvärdet tillsammans med standardavvikelsen visar *hur mycket det skiljer sig*.

3.7 Bortfall av data

Vi minimerade risken för bortfall genom vår pilotstudie trots detta hade vi en del bortfall som vi kodat om till 88 i SPSS, alltså “missing”. Varken “missing” eller svaralternativen “jag vet inte/jag kommer inte ihåg” har inte inkluderats i vårt resultat på grund av de inte dominerade i några av frågorna som användes i resultatet. Flera av svaren som vi kodat om till “missing” innehöll flera ifyllda alternativ där endast ett skulle ifyllas, som resulterade i att vi inte kunde avgöra vilket som var korrekt.

3.7.1 Analysschema

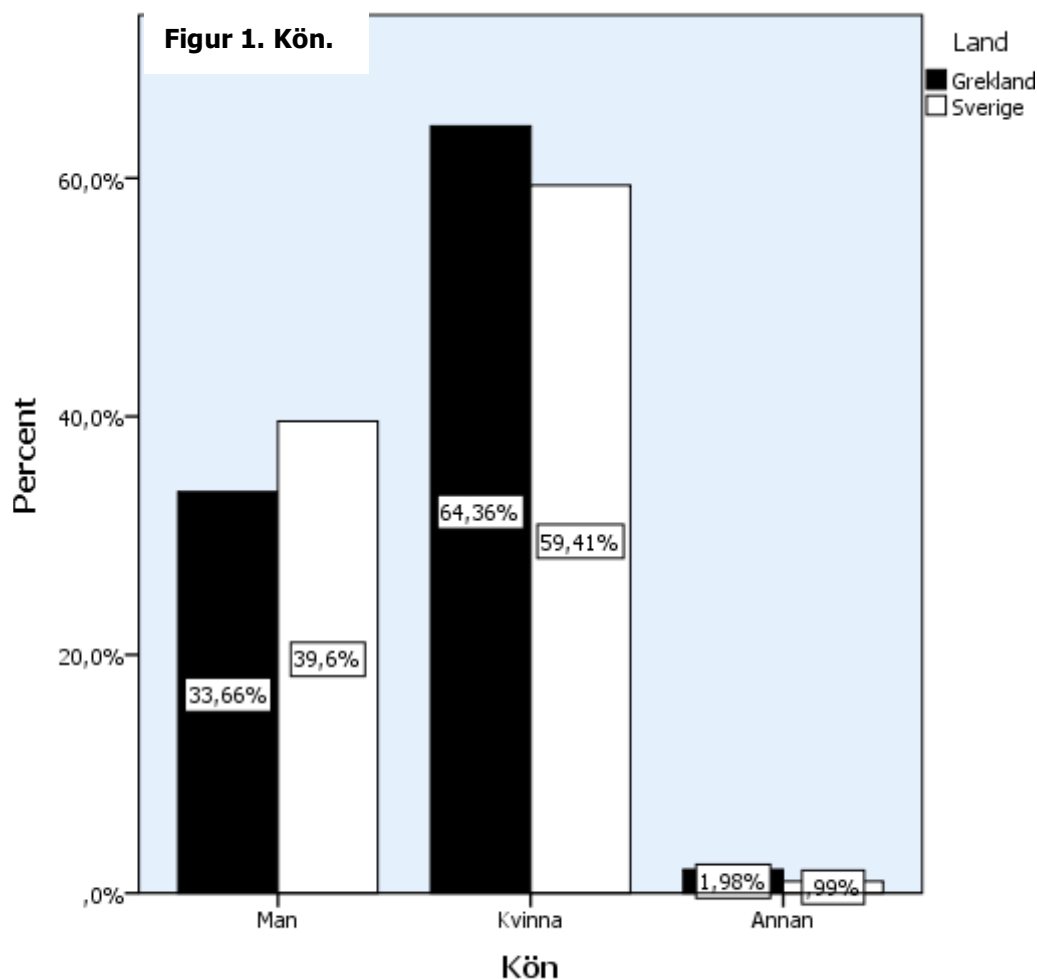
En omkodning av variablerna om förtroendet för offentliga institutioner och den mellanmännsliga tilliten har inte gjorts för att besvara våra frågeställningar eftersom vi bedömde att resultatet skulle bli missvisande då varje siffra har sin betydelse på skalan. Däremot har en omkodning gjorts för att underlätta prövningen av våra hypoteser. Variablerna innehåller 11 numeriska värden, vilket skulle förvirra läsaren om vilka värden som representerade lågt respektive högt förtroende. Därför har vi kodat om värdena enligt följande; 0 är inget förtroende alls medan 1-3 är lågt, 4-6 neutralt och 7-9 högt förtroende och 10 är fullständigt förtroende. Samma omkodning har gjort för den mellanmännsliga tilliten. Vid redovisningen av våra korstabeller, som är till för att testa hypoteserna, har vi valt att inkludera antalet respondenter för att undvika ett missvisande resultat eftersom flera av värdena är höga men endast ett fåtal besvarande.

4. Resultat och empiri

Resultatavsnittet är uppdelat i tre delavsnitt. Den första delen presenterar deskriptiv statistik som belyser studenternas förtroendenivåer och skillnaden mellan Sverige och Grekland. Delavsnitt två redogör för sambandsanalysen mellan den mellanmännsliga tilliten och det politiska förtroendet. I den tredje delen framställer vi och testar våra hypoteser.

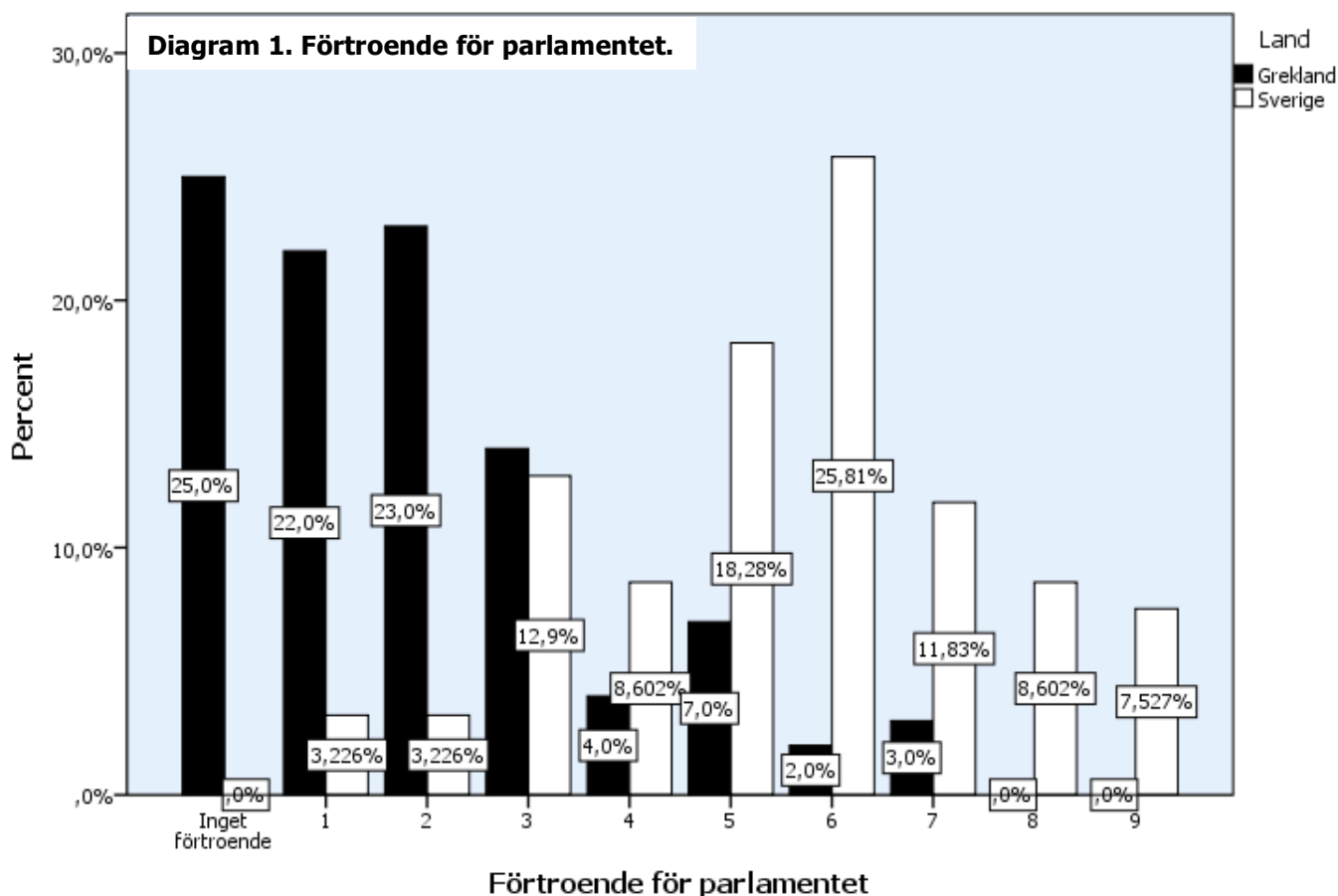
4.1 Deskriptiv statistik

Totalt deltog 202 studenter, varav 101 grekiska och 101 svenska. Totalt 33,66 % män från Grekland och 39,6 % från Sverige. De kvinnliga studenterna utgörs av 64,36 % grekiska och 59,41 % svenska. 1,98 % grekiska studenter identifierar sitt kön med något annat och 0,99 % svenska gör det samma.

Redovisning av studenternas förtroende för parlamentet i Sverige och Grekland (diagram 1) visar en tydlig skillnad mellan länderna. En majoritet av de grekiska respondenterna har inget eller lågt förtroende medan större delen av de svenska studenterna har ett neutralt eller högt förtroende för staten. 52,69 % av de svenska studenterna har ett neutralt förtroende medan 59

% av de grekiska har ett lågt förtroende och 25 % inget förtroende alls. Uppseendeväckande är att endast 3 % av de grekiska studenterna har ett högt förtroende medan hela 27,95 % av de svenska har ett högt förtroende.⁴

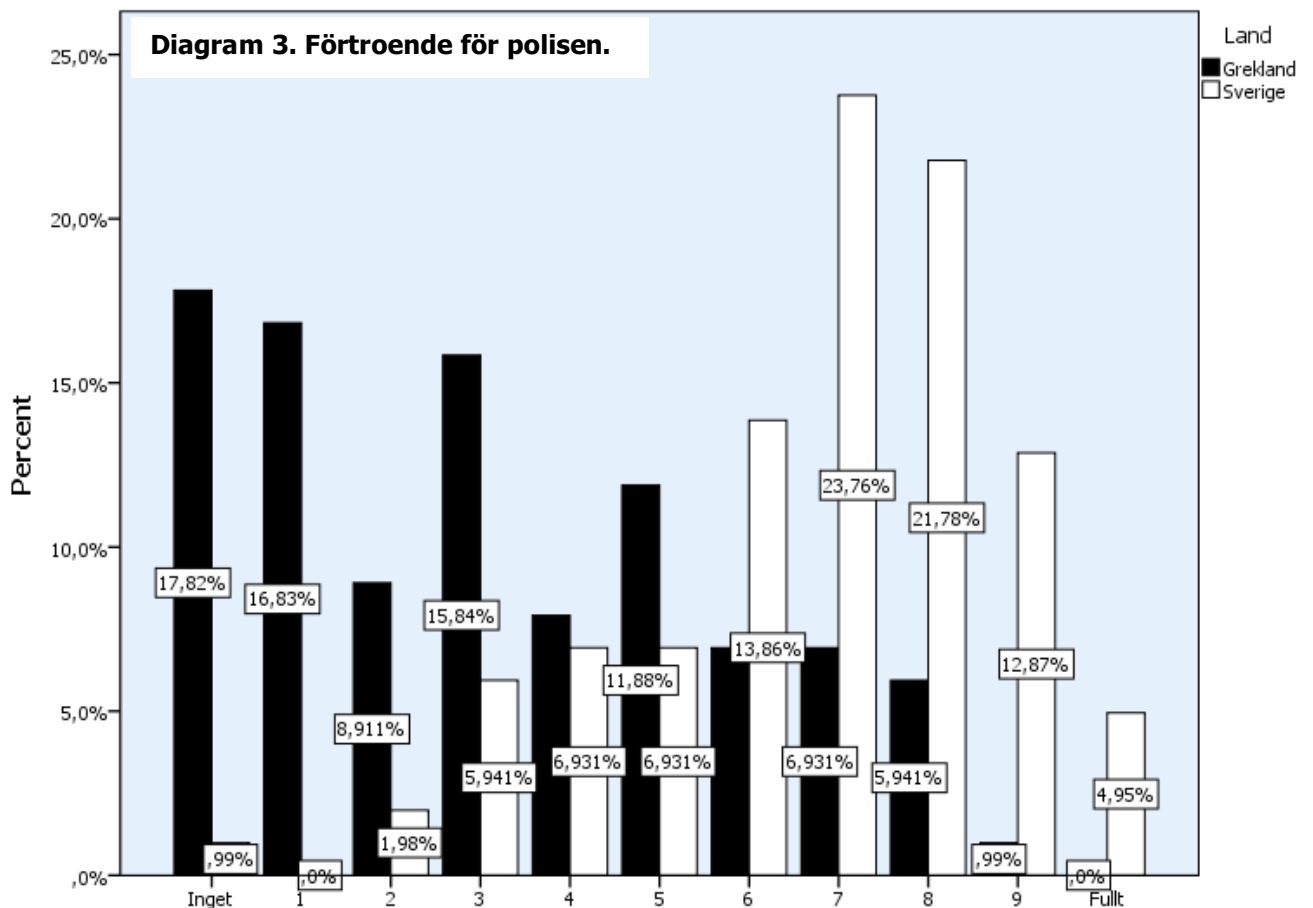
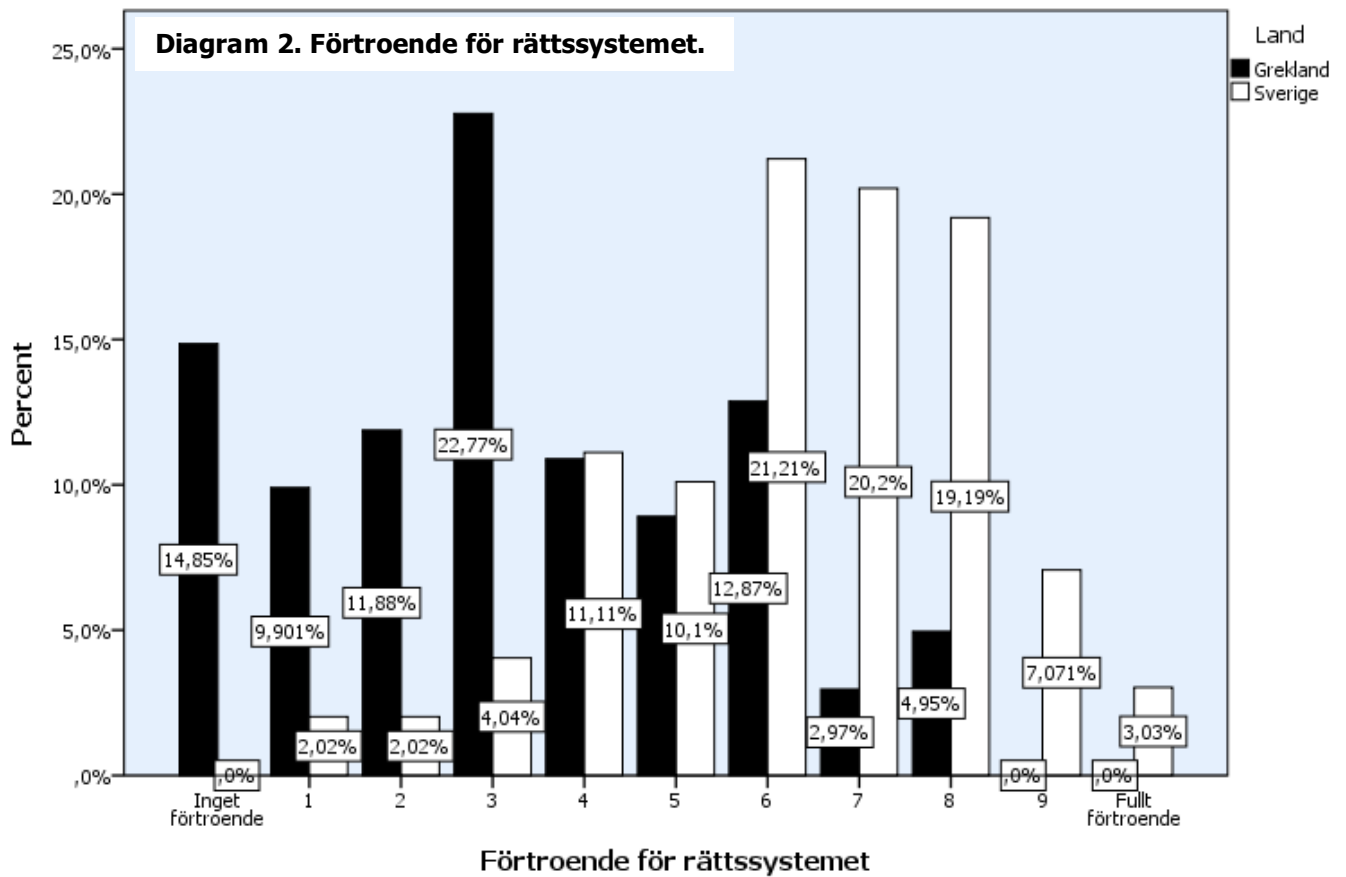

Studenternas förtroende för rättssystemet (diagram 2) är på liknande nivåer som ovan. De svenska studenterna dominerar i det högra ledet (högt förtroende) medan de grekiska i det vänstra ledet (lågt förtroende). Framträdande är att 44,5 % av de grekiska studenterna har ett lågt förtroende medan 46,46 % av de svenska har ett högt förtroende för rättssystemet. Ett neutralt förtroende för rättssystemet har 32,67 % av de grekiska studenterna och 42,42 % av de svenska.

I diagram 3 kan vi se hur förtroendenivåerna för polisen skiljer sig åt mellan studenterna i de olika välfärdsstaterna. Även här dominerar de svenska studenternas förtroendenivåer i det högra ledet medan de grekiska studenterna dominerar i det vänstra ledet. Majoriteten av de svenska studenterna, hela 58,41 % har högt förtroende för polisen. En stor del av de grekiska

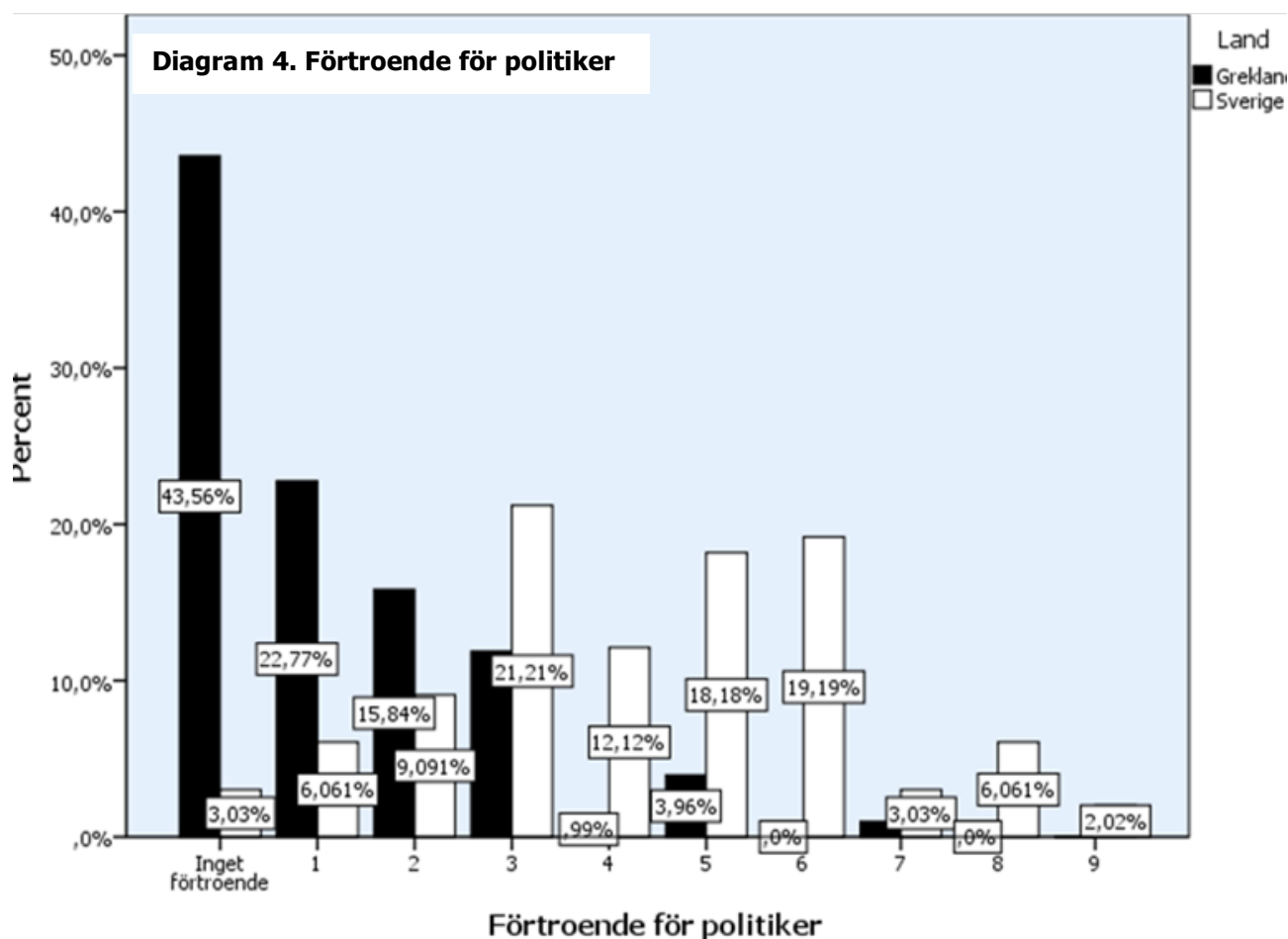
⁴ Svarsalternativ 10 saknas i diagrammet eftersom ingen respondenten fyllde i detta alternativ.

studenterna har lågt förtroende; 41,58 % har lågt förtroende och 17,87 % har inget förtroende
 alls för polisen. Studenternas neutrala förtroende för polisen är jämnt, andelen grekiska är

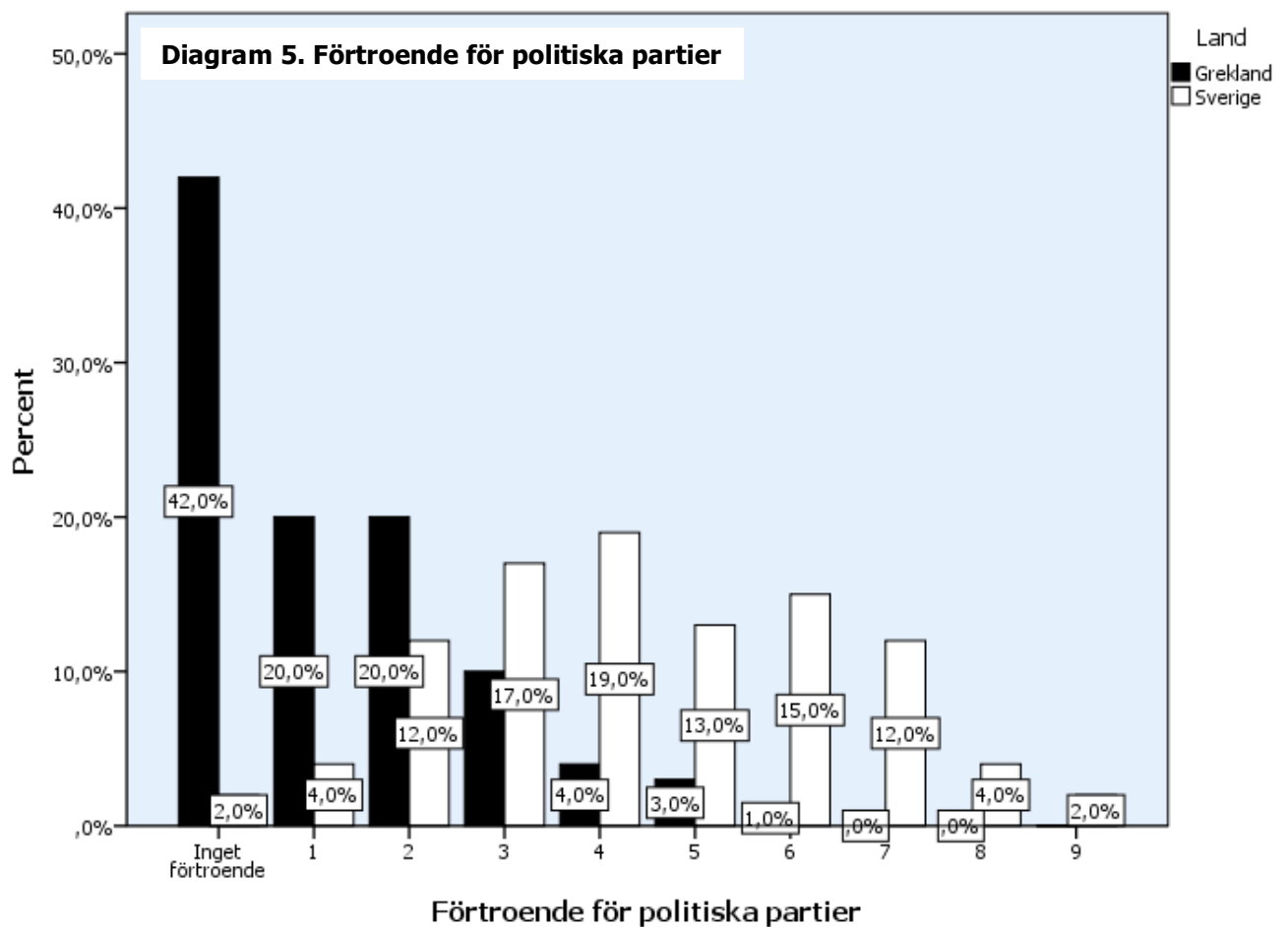

26,73 % och andelen svenska är 27,72 %.

Diagram 4 belyser förtroendet för politiker. Det som är utmärkande i diagrammet är att andelen grekiska studenter som inte har något förtroende alls för politiker utgör hela 43,56 %. 50,49 % av de grekiska studenterna säger att de har lågt förtroende. Å andra sidan har en stor del av de svenska studenterna, 49,49 %, varken högt eller lågt förtroende för politiker. En mindre andel, men ändå anmärkningsvärd, är att 36,36 % av de svenska studenterna har lågt förtroende för politiker.

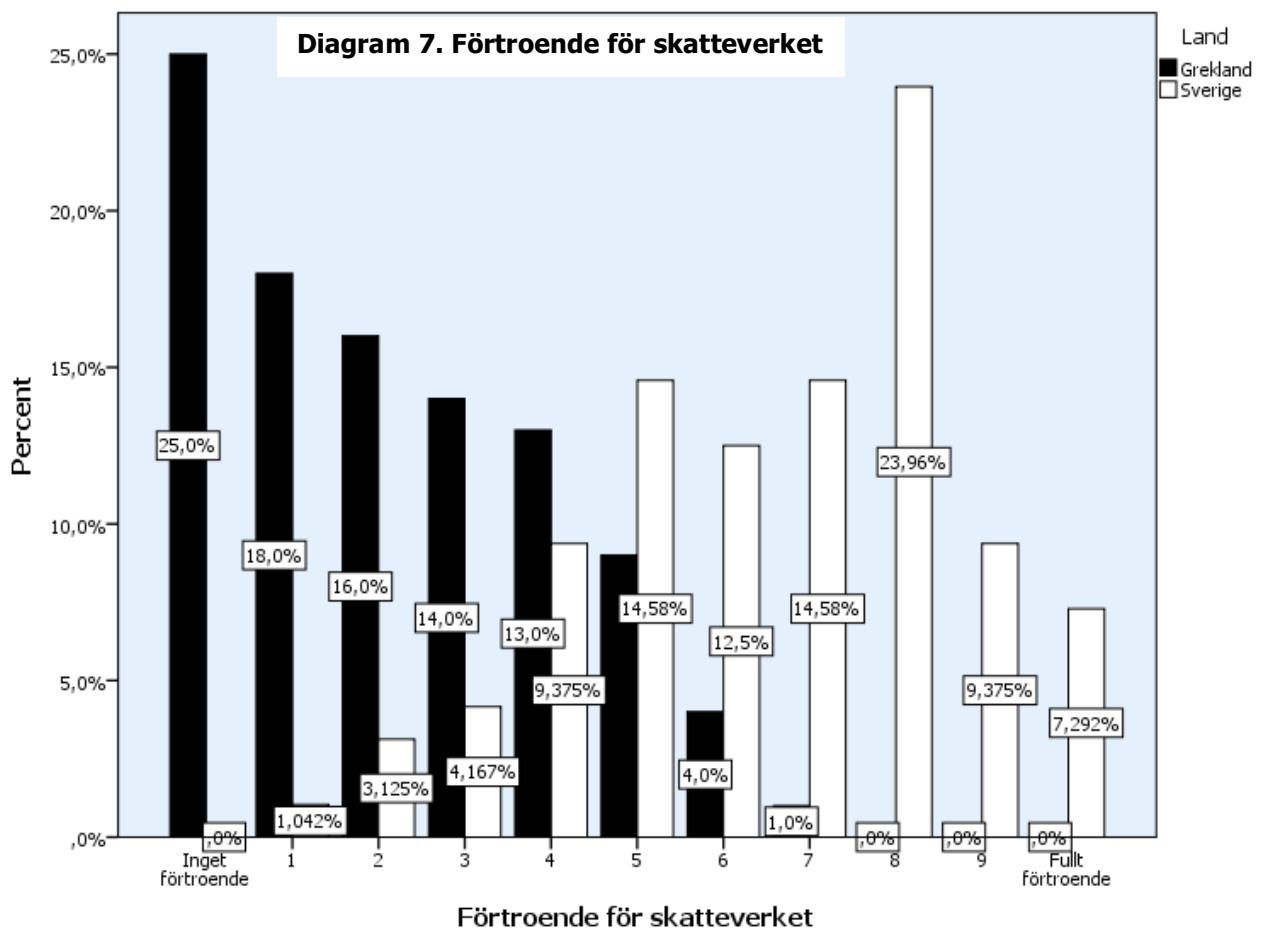
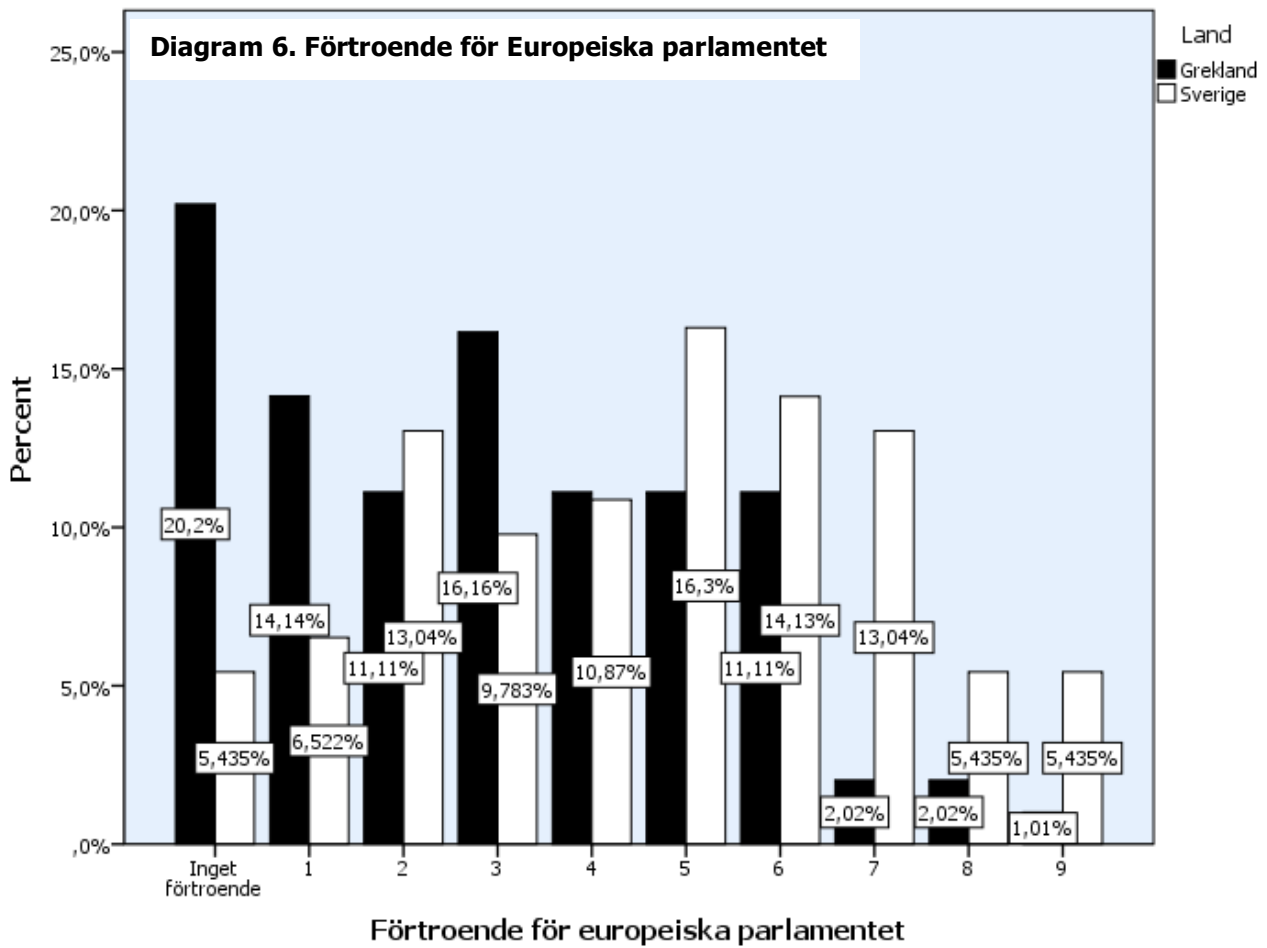

Resultatet av diagram 5 är att 42 % av de grekiska studenterna innehar inget förtroende alls för de politiska partierna. 50 % av de tillfrågade grekiska studenterna har lågt förtroende för de politiska partierna. Ett neutralt förtroende för partierna har 47 % av de svenska studenterna och 18 % har ett högt förtroende för de politiska partierna. Men varken de grekiska eller de svenska har ett fullt förtroende för de politiska partierna.

Studenternas förtroende för Europaparlamentet uppvisas i diagram 6, där 20,2 % av de grekiska studenterna inte har något förtroende alls för Europaparlamentet och 41,41 % har lågt förtroende. Andelen svenska studenter är 29,34 %. En högre andel svenska studenter, hela 41,3 %, har varken högt eller lågt förtroende medan 33,33 % av grekiska studenter har motsvarande förtroendenivåer. Den största skillnaden är att endast 4,04 % av de grekiska studenterna har högt förtroende, medan 23,91 % av de svenska studenterna har högt förtroende för EU-parlamentet.

Diagram 7 visar att större delen av de grekiska studenterna har inget eller lågt förtroende för Skatteverket. Hela 25 % av de grekiska studenterna har inget förtroende alls och 48 % har lågt förtroende. De svenska studenternas neutrala förtroende ligger på 36,45 %. Nästan hälften av de svenska studenterna, 47,91 %, har ett högt förtroende och endast 7,29 % har fullt förtroende.

De grekiska studenterna dominerar, precis som tidigare, i det vänstra ledet och de svenska i det högra ledet. 45,45 % av de svenska studenterna har högt förtroende för tjänstemän och 2,27 % har fullt förtroende för dem. 12 % har inget förtroende alls och 50 %, av de grekiska studenterna, har lågt förtroende för tjänstemännen. 39,77 % av de svenska studenterna har varken högt eller lågt förtroende och 33 % av de grekiska studenterna har motsvarande förtroendenivå.

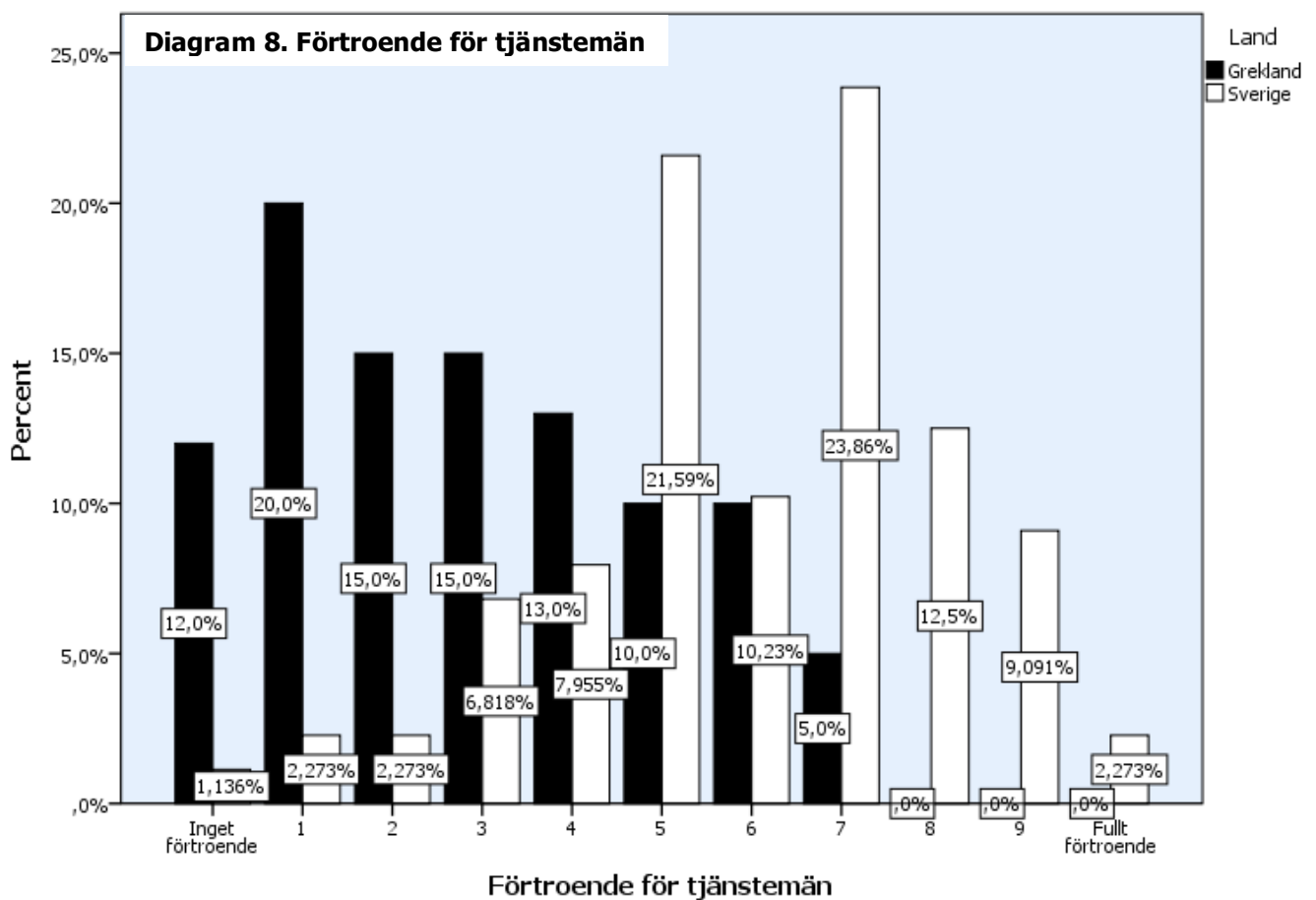

Diagram 9 visar studenternas mellanmänskliga tillit i förhållande till om människor går att lita på eller inte. De grekiska studenterna har varken låg eller hög mellanmänsklig tillit, 54,63 % och motsvarigheten för de svenska är 38,38 %. De svenska studenterna har en hög mellanmänsklig tillit på 49,49 % men endast 22,68 % av de grekiska har det samma.

Diagram 9. Mellanmänsklig tillit; Människor går inte att lita på/människor går att lita på.

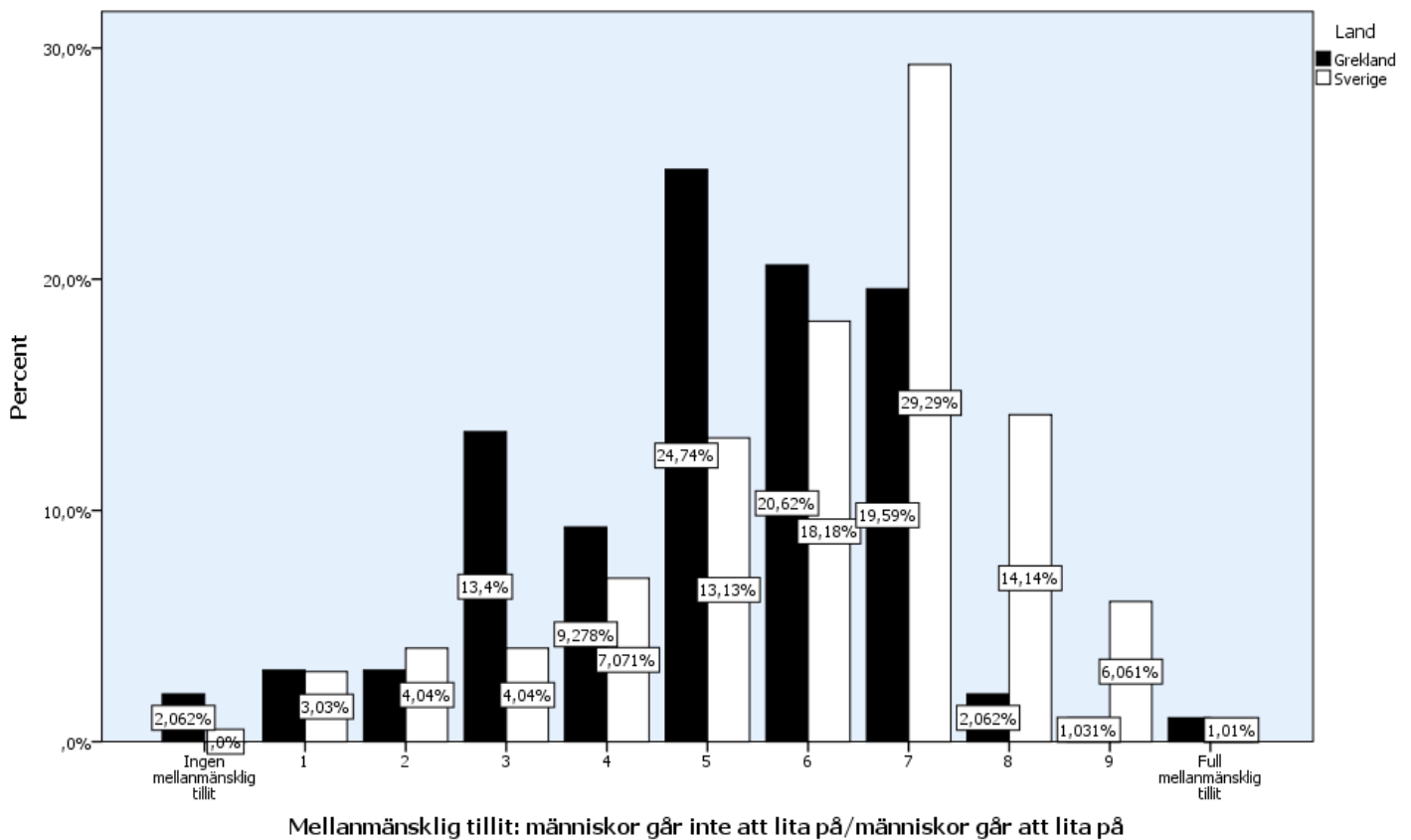

Diagram 10 visar att de flesta studenterna som besvarat ligger i mitten av diagrammet. Endast 1 % av de grekiska studenterna anser att människor bara tänker på sig själva. 32 % av de grekiska studenterna anser att människor endast tänker på sig själva medan 55 % har en neutral inställning till detta, det vill säga varken eller. 52,47 % av de svenska studenterna har också en neutral inställning medan 28,71 % anser att de försöker vara hjälpsamma.

Majoriteten av de grekiska studenterna anser att deras förtroende för institutionerna har påverkats av den ekonomiska krisen som drabbat landet. 33 % av de svenska studenterna anser att deras förtroende någorlunda har blivit påverkat av den ekonomiska krisen som drabbat Europa, enligt diagram 11. Medan majoriteten av de svenska studenterna, anser inte att deras förtroende har blivit påverkat av den ekonomiska krisen.

Diagram 10. Mellanmänsklig tillit; Människor tänker bara på sig själva – människor försöker vara hjälpsamma.

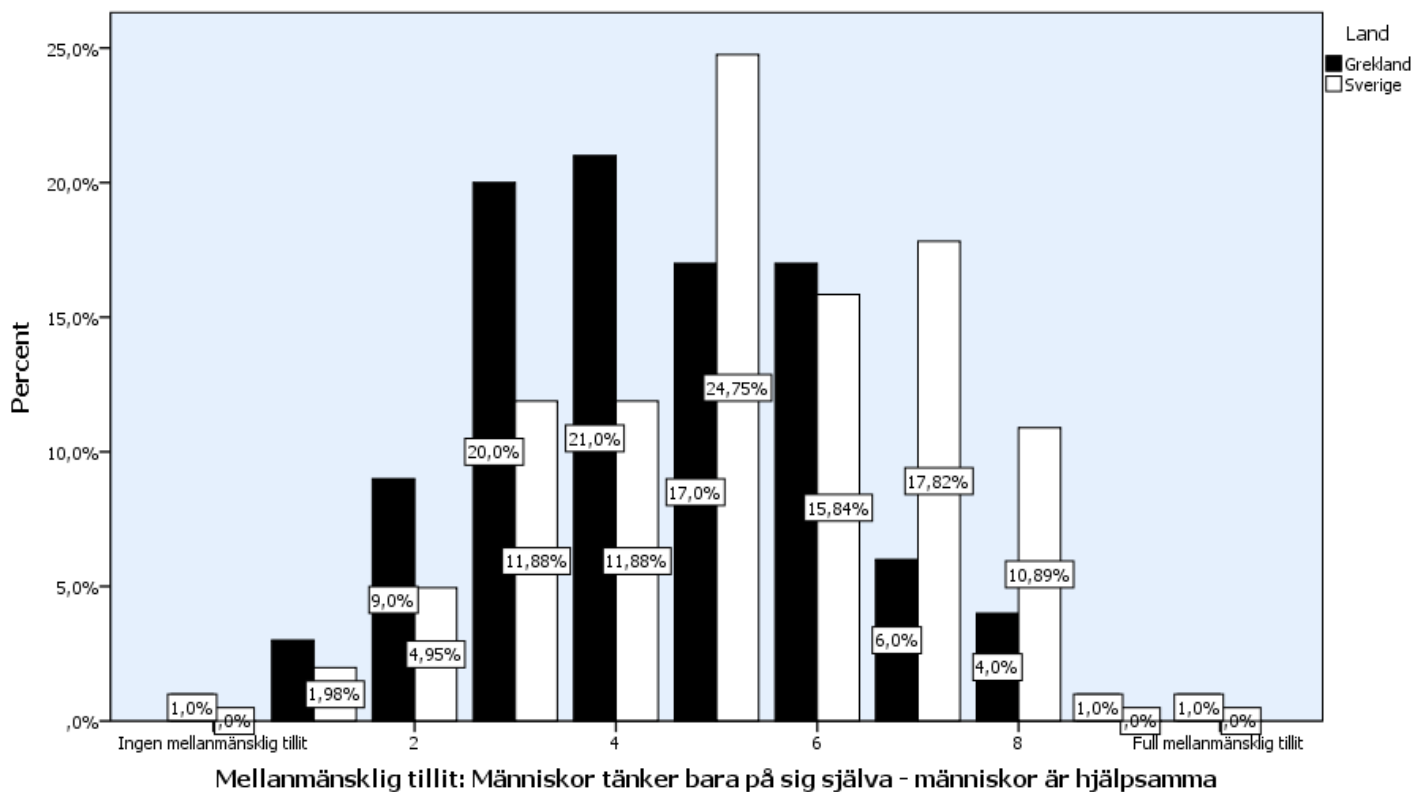
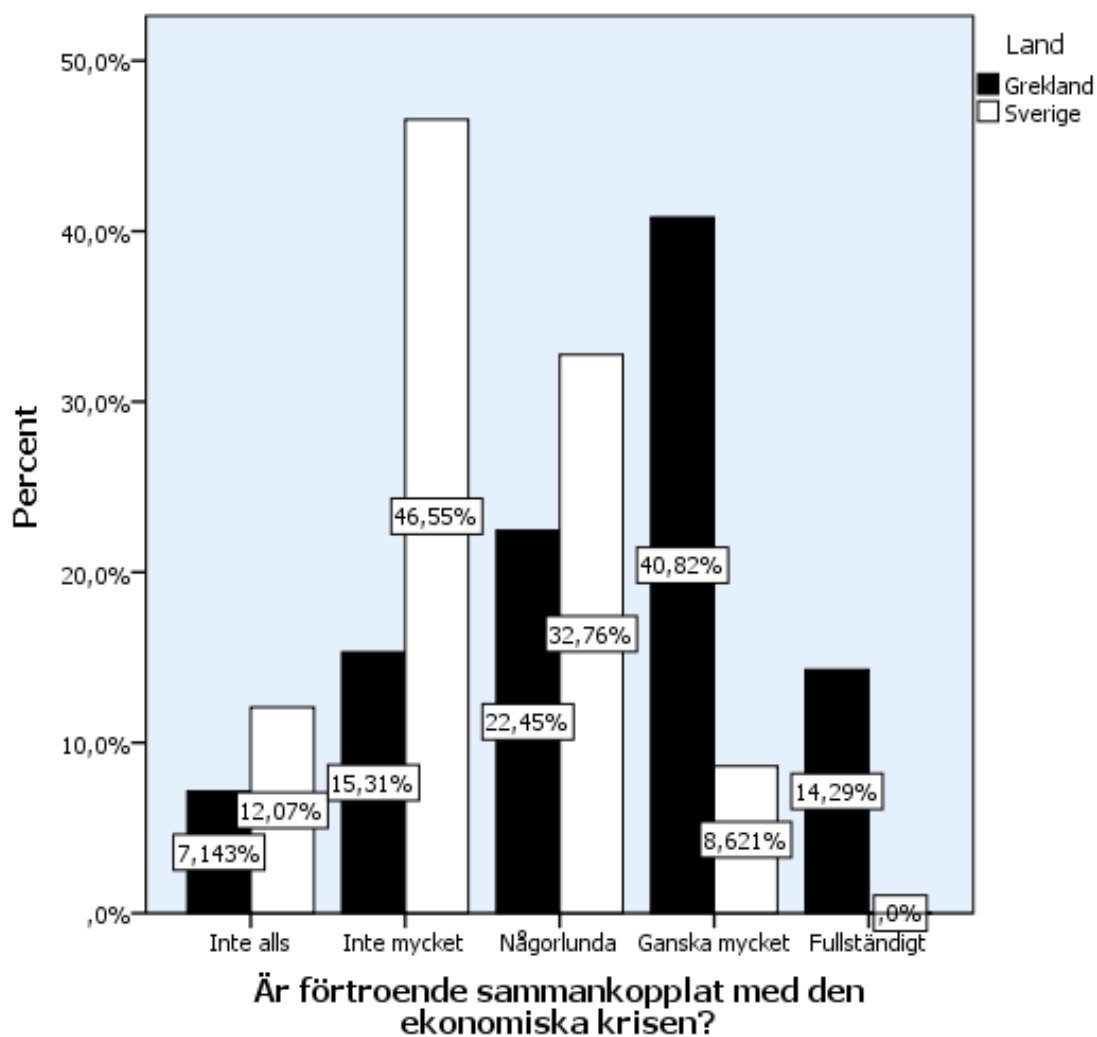

Diagram 11. I vilken grad studenters förtroende är sammankopplat med den ekonomiska kris som influerat i Europa.

En sammantagen bedömning av medelvärdena för alla de offentliga institutionerna är att de svenska studenternas förtroende är högre än de grekiska studenterna. De lägsta medelvärdena bland de grekiska studenterna är för skatteverket, parlamentet, politiker och politiska partier där medelvärdet är 2,20, 1,94, 1,21 och 1,27 för respektive institution. De svenska studenternas lägsta medelvärden är för politiker, politiska partier, europeiska parlamentet och parlamentet, där medelvärdena ligger på 4,30, 4,44, 4,55 och 5,48 för respektive grupp.

Förtroende för offentliga institutioner(svenska studenter)

	N	Medelvärde	Standardavvikelse
Förtroende för parlamentet	93	5,48	1,982
Förtroende för rättssystemet	99	6,29	1,944
Förtroende för polisen	101	6,73	2,029
Förtroende för politiker	99	4,30	2,063
Förtroende för politiska partier	100	4,44	2,032
Förtroende för europeiska parlamentet	92	4,55	2,442
Förtroende för skatteverket	96	6,56	2,122
Förtroende för tjänstemän	88	6,00	2,112

Förtroende för offentliga institutioner (Grekiska studenter)

	N	Medelvärde	Standardavvikelse
Förtroende för parlamentet	100	1,94	1,802
Förtroende för rättssystemet	101	3,28	2,272
Förtroende för polisen	101	3,20	2,554
Förtroende för politiker	101	1,21	1,458
Förtroende för politiska partier	100	1,27	1,434
Förtroende för europeiska parlamentet	99	2,91	2,299
Förtroende för skatteverket	100	2,20	1,880
Förtroende för tjänstemän	100	2,92	2,073

De offentliga institutioner som har högsta förtroende bland de grekiska studenterna är rättssystemet, polisen, tjänstemän och europeiska parlamentet med värden; 3,28, 3,20, 2,92 och 2,91 i vederbörlig ordning. Förtroendet som är högst bland de svenska studenterna är för polisen, skatteverket, rättssystemet och tjänstemän med värdena; 6,73, 6,56, 6,29 och 6,00.

Medelvärdet för den mellanmänniskliga tilliten ligger för de svenska studenterna på 6,09 om påståendet om att man kan lita på människor och på 5,26 om att människor försöker vara hjälpsamma. De grekiska studenternas medelvärde för respektive påstående är 5,07 och 4,45.

Mellanmänsklig tillit (Svenska studenter)

	N	Medelvärde	Standardavvikelse
Du kan lita på människor - du kan inte vara för försiktig	99	6,09	1,944
Människor vill hjälpa - människor är egoistiska	101	5,26	1,781

Mellanmänsklig tillit (Grekiska studenter)

	N	Medelvärde	Standardavvikelse
Du kan lita på människor - du kan inte vara för försiktig	97	5,07	1,883
Människor vill hjälpa - människor är egoistiska	100	4,45	1,861

Resultatet som vi presenterade ovan visar att det finns stora procentuella skillnader mellan länderna där de svenska studenterna i alla tabeller har högt eller neutralt förtroende medan de grekiska har inget eller lågt förtroende för institutionerna. Skillnaderna är tydliga även vid jämförelsen av medelvärdena för både den mellanmänskliga tilliten och förtroendet för institutionerna.

4.2 Sambandsanalys av den mellanmännsliga tilliten och förtroende för offentliga institutioner

En sambandsanalys av den mellanmännsliga tilliten och förtroendet för de offentliga institutionerna är behövlig för att undersöka om det finns något samband mellan de två. Vi har valt att analysera de två grupperna var för sig för att lättare se om något samband existerar. Variabeln som vi valt att använda oss av är frågan om människor går att lita på eller inte, på grund av dess betydelse för undersökningsobjektets tillit.

Tabell 1. Samband mellan offentliga institutioner och den mellanmännsliga tilliten
Svenska studenter

	Pearson r	Signifikansnivå	N
Parlamentet	0,250*	0,017	91
Rättssystemet	0,194	0,055	98
Polisen	0,047	0,642	99
Politiker	0,199	0,051	97
Politiska partier	0,202*	0,046	98
Europeiska parlamentet	0,186	0,079	90
Skatteverket	0,338**	0,001	94
Tjänstemän	0,247*	0,022	86

**Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed)

*Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed)

Pearsons r är måttet vi använt oss av för att undersöka sambandet mellan den mellanmännsliga tilliten och förtroende för offentliga institutioner där siffrorna rör sig mellan minus 1 till 1. En första blick på tabell 1 och vi kan utläsa att alla sambanden är svaga men att sambandet för Skatteverket, tjänstemän, parlamentet och de politiska partierna är något starkare än för de andra institutionerna. Korrelationen för parlamentet och tilliten är svagt men vi kan med 95 procent säkerhet konstatera att det finns. Liknande resultat finns för de politiska partierna och tjänstemännen, där sambanden också är svaga men vi kan med 95 procent säkerhet fastställa att det finns ett samband. Det starkaste sambandet vi kan ses bland de svenska studenterna är för Skatteverket där vi med 99 procent säkerhet kan konstatera att det finns ett ganska starkt samband.

Sambanden mellan den mellanmännsliga tilliten och förtroendet för rättssystemet, Europeiska parlamentet och politiker visar alla på höga värden av signifikansnivå men vi kan inte avgöra om sambandet existerar eller om någon annan faktor har varit definitiv.

Tabell 2. Samband mellan de offentliga institutionerna och den mellan mänskliga tilliten
Grekiska studenter

	Pearsons r	Signifikansnivå	N
Parlamentet	0,126	0,220	96
Rättssystemet	0,132	0,197	97
Polisen	0,134	0,192	97
Politiker	0,077	0,456	97
Politiska partier	0,063	0,545	96
Europeiska parlamentet	0,144	0,165	95
Skatteverket	- 0,138	0,178	97
Tjänstemän	0,038	0,713	96

De grekiska studenterna har väldigt svaga samband mellan den mellanmänskliga tilliten och förtroende för offentliga institutioner men vi kan med säkerhet säga att sambanden inte är signifikanta. Resultatet av tabellen visar exempelvis att korrelationskoefficienten för mellanmänskliga tilliten och parlamentet är 0,126 med signifikansnivå 0,220, vilket innebär att det inte finns något samband mellan dem. De resterande offentliga institutionerna har likande siffror och vi kan därmed inte avgöra om de svaga sambanden förekommer eller om det är slumpen som har varit avgörande.

4.3 Hypotesprövning

Hypotes 1. *Individer som uppfattar att skattemedel används i enlighet med det som utlovas, tenderar att betala skatt.*

Korstabell 1. Inbetalad skatt 2015 – skattens avsikt (Grekiska studenter)							
			I vilken mån tror du att skatten du betalar går dit den avser?				Total
			Inte alls	Inte mycket	Någorlunda	Ganska mycket	
Betalade du skatt 2015?	Ja	Antal	5	28	18	3	54
		Procent (%)	9,3%	51,9%	33,3%	5,6%	100,0%
	Nej	Antal	10	18	6	3	37
		Procent (%)	27,0%	48,6%	16,2%	8,1%	100,0%
Total	Antal	15	46	24	6	91	
	Procent (%)	16,5%	50,5%	26,4%	6,6%	100,0%	

Korstabell 1 visar att 48,6 % av de grekiska studenterna inte betalar skatt. 51,9 % av de grekiska studenterna betalar skatt och båda har uppfattningen att skattemedlen inte används enligt dess avsikt. Endast 33,33 % av grekiska skattebetalare anser att skatten går någorlunda dit den avser och enbart 5,6 % anser att skatten till stor del går dit den avser. En majoritet av de grekiska skattebetalarna anser inte att pengarna används på ett korrekt sätt. När det gäller de svenska studenterna finner vi en stor majoritet som betalar skatt (korstabell 2) hela 90 av 94 individer. 50 % av de svenska skattebetalarna anser att skattemedlen går någorlunda dit de avsett. Vidare tycker 33,3 % av de svenska skattebetalarna att skattemedlen används till stor del på ett sätt som politiker antyder att de ska göras.

Korstabell 2. Inbetalad skatt - skattens avsikt (Svenska studenter)								
			I vilken mån tror du att skatten du betalar går dit den avser?				Total	
			Inte alls	Inte mycket	Någorlunda	Ganska mycket		Fullständigt
Betalade du skatt 2015?	Ja	Antal	3	10	45	30	2	90
		Procent (%)	3,30%	11,10%	50,00%	33,30%	2,20%	100,00%
	Nej	Antal	0	0	1	3	0	4
		Procent (%)	0,00%	0,00%	25,00%	75,00%	0,00%	100,00%
Total	Antal	3	10	46	33	2	94	
	Procent (%)	3,20%	10,60%	48,90%	35,10%	2,10%	100,00%	

Hypotes 2. *Individer som upplever att korruption förekommer bland offentliga institutioner, har ett lägre förtroende för parlamentet.*

Korstabell 3. Studenters uppfattningar kring korruption - förtroendet för parlamentet (Grekiska studenter)							
			Förtroende för parlamentet				Total
			Inget förtroende	Lågt förtroende	Varken högt eller lågt förtroende	Högt förtroende	
I vilken grad anser du att det förekommer korruption i ditt land?	Inte alls	Antal	1	0	0	0	1
		Procent (%)	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%
	Inte mycket	Antal	1	7	1	0	9
		Procent (%)	11,1%	77,8%	11,1%	0,0%	100,0%
	Någorlunda	Antal	1	7	4	1	13
		Procent (%)	7,7%	53,8%	30,8%	7,7%	100,0%
	Ganska mycket	Antal	22	43	4	2	71
		Procent (%)	31,0%	60,6%	5,6%	2,8%	100,0%
	Fullständigt	Antal	0	1	2	0	3
		Procent (%)	0,0%	33,3%	66,7%	0,0%	100,0%
Total		Antal	25	58	11	3	97
		Procent (%)	25,8%	59,8%	11,3%	3,1%	100,0%

I korstabell 3 kan vi avläsa i vilken grad de grekiska studenterna anser att det förekommer korruption i förhållande till deras förtroende för parlamentet. 31 % av de grekiska studenterna som anser att det förekommer ganska mycket korruption har inget förtroende alls för parlamentet. En stor andel, 60,6 %, av de studenter som anser att det förekommer ganska mycket korruption, har lågt förtroende för parlamentet men endast 2,8 % i samma kategori, har högt förtroende för parlamentet. Vi kan se att en majoritet av de grekiska studenterna, 59,8 % har lågt förtroende och 25,8 % har inget förtroende alls för parlamentet. 53,8 % är andelen grekisk studenter som anser att det någorlunda förekommer korruption i landet och har lågt förtroende för parlamentet. De svenska studenternas uppfattningar skiljer sig åt i jämförelse med de grekiska. Svenska studenter som anser att det förekommer ganska mycket korruption och har lågt förtroende för parlamentet utgör 40 % (ta hänsyn till det totala deltagandet) (se korstabell 4). 37,5 % av de som anser att det förekommer någorlunda korruption, visar på ett lågt förtroende för parlamentet.

I korstabell 4 ser vi att 58,1 % som anser att det inte förekommer mycket korruption i landet har varken högt eller lågt förtroende för parlamentet. Andelen som anser att det inte förekommer mycket korruption i landet och har högt förtroende för parlamentet utgör 30,6 %.

Korstabell 4. Studenters uppfattningar kring korruption - förtroendet för parlamentet (Svenska studenter)						
			Förtroende för parlamentet			Total
			Lågt förtroende	Varken högt eller lågt förtroende	Högt förtroende	
I vilken grad anser du att det förekommer korruption i ditt land?	Inte alls	Antal	1	3	0	4
		Procent (%)	25,0%	75,0%	0,0%	100,0%
	Inte mycket	Antal	7	36	19	62
		Procent (%)	11,3%	58,1%	30,6%	100,0%
	Någorlunda	Antal	6	5	5	16
		Procent (%)	37,5%	31,3%	31,3%	100,0%
	Ganska mycket	Antal	4	5	1	10
		Procent (%)	40,0%	50,0%	10,0%	100,0%
Total	Antal	18	49	25	92	
	Procent (%)	19,6%	53,3%	27,2%	100,0%	

Hypotes 3. *Individer som är eller har varit aktiva i föreningslivet, har en högre mellanmännisklig tillit.*

Korstabell 5. Medlemskap i organisationer - mellanmännisklig tillit (Svenska studenter)							
			Mellanmännisklig tillit				Total
			Låg	Varken hög eller låg	Hög	Fullständig	
Medlemskap i facket, sportklubb	Ja	Antal	7	23	36	1	67
		Procent (%)	10,4%	34,3%	53,7%	1,5%	100,0%
	Nej	Antal	3	15	13	0	31
		Procent (%)	9,7%	48,4%	41,9%	0,0%	100,0%
Total	Antal	10	38	49	1	98	
	Procent (%)	10,2%	38,8%	50,0%	1,0%	100,0%	

Med hypotes 3 har vi valt att jämföra två variabler som mäter deltagandet i föreningsliv; medlemskap i organisationer och deltagande i politiska handlingar. Vi kan se att de flesta svenska studenter är medlemmar i någon typ av organisation och majoriteten av dessa, 53,7 % har en hög mellanmännisklig tillit. 48,4 % av de svenska studenter som inte är medlemmar i någon organisation har varken hög eller låg mellanmännisklig tillit (Korstabell 5). Det är däremot en större andel grekiska studenter som inte är medlemmar i någon organisation, 73 av 96 individer. Det är en större andel grekiska studenter som är medlemmar i någon typ av organisation som har varken hög eller låg mellanmännisklig tillit än de som har högt. 60,9 % har varken hög eller låg mellanmännisklig tillit och 34,8 % har hög mellanmännisklig tillit (korstabell 7).

Korstabell 6. Deltagande i politisk handling - mellanmännisklig tillit (Svenska studenter)							
			Mellanmännisklig tillit				Total
			Låg	Varken hög eller låg	Hög	Fullständig	
Deltagande i politisk handling, demonstration, bojkott etc.	Ja	Antal	3	16	27	0	46
		Procent (%)	6,5%	34,8%	58,7%	0,0%	100,0%
	Nej	Antal	8	18	22	1	49
		Procent (%)	16,3%	36,7%	44,9%	2,0%	100,0%
	12	Antal	0	1	0	0	1
		Procent (%)	0,0%	100,0%	0,0%	0,0%	100,0%
Total	Antal	11	35	49	1	96	
	Procent (%)	11,5%	36,5%	51,0%	1,0%	100,0%	

Korstabell 7. Medlemskap i organisation - mellanmänsklig tillit (Grekiska studenter)								
			Mellanmänsklig tillit					Total
			Ingen	Låg	Varken hög eller låg, neutra	Hög	Fullständig	
Medlemskap i facket, sportklubb	Ja	Antal	0	1	14	8	0	23
		Procent (%)	0,0%	4,3%	60,9%	34,8%	0,0%	100,0%
	Nej	Antal	2	18	39	13	1	73
		Procent (%)	2,7%	24,7%	53,4%	17,8%	1,4%	100,0%
Total	Antal	2	19	53	21	1	96	
	Procent (%)	2,1%	19,8%	55,2%	21,9%	1,0%	100,0%	

Av korstabell 6 kan vi avläsa att 58,7 % av de svenska studenter som deltagit i någon politisk handling har en hög mellanmänsklig tillit. 44,9 % av de svenska studenter som inte deltagit i någon politisk handling har även hög mellanmänsklig tillit. Tittar man på de grekiska studenterna (korstabell 8) ser vi att 59,5 % av de som deltagit i en politisk handling varken har hög eller låg mellanmänsklig tillit. 50 % av de grekiska studenterna som inte deltagit i någon politiskt handling har varken hög eller låg mellanmänsklig tillit. 29,7 % som har deltagit i politiska handlingar har hög mellanmänsklig tillit medan 19,0 % som inte deltagit i politiska handlingar också har hög mellanmänsklig tillit.

Korstabell 8. Deltagande i politisk handling - mellanmänsklig tillit (Grekiska studenter)								
			Mellanmänsklig tillit					Total
			Ingen	Låg	Varken hög eller låg	Hög	Fullständig	
Deltagande i politisk handling, demonstration, bojkott etc.	Ja	Antal	0	4	22	11	0	37
		Procent (%)	0,0%	10,8%	59,5%	29,7%	0,0%	100,0%
	Nej	Antal	2	15	29	11	1	58
		Procent (%)	3,4%	25,9%	50,0%	19,0%	1,7%	100,0%
Total	Antal	2	19	51	22	1	95	
	Procent (%)	2,1%	20,0%	53,7%	23,2%	1,1%	100,0%	

4.3.1 Analys av hypoteser

Hypotesen som berörde skattemedel och huruvida studenter tenderar att betala skatt med förutsättningen att skatten används i enlighet med det som utlovas testades med Rothsteins teori om att människor inte är benägna att betala någon skatt om de inte har något förtroende för parlamentet. Majoriteten av de grekiska studenterna uppgav att de betalade skatt 2015 samtidigt som de inte tror att skatten används på ett korrekt, enligt lagen, sätt medan de svenska studenterna nästan alla betalade skatt men den övervägande delen anser att skatten någorlunda går dit den avser.

Som återkoppling till frågan om studenterna betalar skatt måste vi tydliggöra en viktig aspekt nämligen att respondenterna i Grekland och Sverige kan ha uppfattat frågan annorlunda. Att betala skatt behöver inte betyda att de betalat all skatt de är skyldiga. Betydelsen av att betala skatt skiljer sig mellan olika länder och inte minst mellan olika välfärdsstater. Vi definierade inte hur mycket skatt de skulle ha betalat för att kryssa i ja på den frågan, vilket gör att vi inte kan veta om de inbetalat all skatt utan bara att de har betalat skatt.

Vår första hypotes stämmer bättre överens med de svenska än de grekiska studenterna men sambandet är relativt svagt. Majoriteten av de svenska studenterna betalar skatt men de är oense om huruvida skatten används på ett korrekt sätt. Hypotesen stämmer inte alls överens med de grekiska studenterna, dels för att de anser att skatten inte används till det som den avser och dels för att en stor del av de tillfrågade inte betalar skatt.

Med den andra hypotesen testade vi om upplevd korruption har något samband med förtroende för parlamentet. Större delen av de grekiska studenterna upplever att korruption förekommer i hög grad och deras förtroende är inget eller lågt, medan de svenska studenternas förtroende varken är högt eller lågt men majoriteten anser att korruption förekommer dock i liten utsträckning. Eftersom majoriteten av de grekiska studenterna visar på en hög grad av upplevd korruption samtidigt med en låg grad av förtroende för parlamentet, accepterar vi hypotesen. Vi bör här klargöra att vi inte kan veta, utifrån resultatet vi har fått, hur hög grad av korruption det verkligen finns i landet utan vi kan endast diskutera och redogöra för hur respondenterna uppfattar korruption i Grekland respektive Sverige.

Om vi vänder på hypotesen så innebär det att en *låg grad av korruption* skulle innebära att *förtroendet är högre*, vilket stämmer bra med de svenska studenternas uppfattningar. Därmed stämmer vår hypotes såväl för de svenska studenterna som för de grekiska.

Den tredje hypotesen gällande studenters aktiva deltagande i föreningsliv och dess mellanmännsliga tillit stämmer således mer in på de svenska studenterna. Majoriteten av de svenska studenter som har medlemskap i någon typ av förening, har en hög mellanmännslig tillit, medan majoriteten av de grekiska studenterna som är medlemmar har varken hög eller låg mellanmännslig tillit. Liknande resultat fann vi bland majoriteten av de svenska studenter som har deltagit i någon typ av politisk handling, har en hög mellanmännslig tillit medan majoriteten av de grekiska studenterna som har deltagit i någon politisk handling, har varken hög eller låg mellanmännslig tillit.

Vårt resultat kan inte indikera att det finns en koppling mellan studenters deltagande i föreningsliv och dess mellanmännsliga tillit eftersom lika stor andel av de grekiska studenter som inte deltagit i politiska handlingar har hög mellanmännslig tillit. Majoriteten av de svenska studenterna som är medlemmar eller har deltagit i någon politisk handling visar på en hög mellanmännslig tillit, medan majoriteten av de grekiska studenterna varken har hög eller låg mellanmännslig tillit. Hypotesen stämmer alltså överens med de svenska studenterna, men inte med de grekiska. Däremot skall det tilläggas att ett medlemskap inte indikerar ett aktivt föreningsliv utan enbart ett medlemskap, vilket leder till att vi inte kan veta om studenterna är aktiva inom föreningen eller om de enbart är medlemmar.

5. Diskussion

Vi kan spekulera kring en förklaring gällande variationen hos studenternas förtroende, nämligen ländernas utformning av välfärdssystem. Sverige betecknas som den skandinaviska välfärdsmodellen och Grekland som den sydeuropeiska (se avsnitt 2.3). Skillnaderna mellan dessa två välfärdsmodeller skulle kunna förklara den stora variationen mellan förtroendena, å ena sidan har Sverige en generell välfärd som tar hand om sina medborgare oavsett livssituation, å andra sidan har Grekland en selektiv välfärd som är behovsprövad med inslag av klientsystem, som kan vara en förklaring till studenternas förtroende.

Det kan vidare funderas över om utformningen av välfärdssystemet kan vara en förklaringsfaktor, i relation till resultatet om studenters uppfattningar angående graden som skattemedlen används till det som utlovas. Majoriteten av de svenska studenterna ansåg att skatten till hög grad används till det som utlovats medan majoriteten av de grekiska hade motsatta uppfattningar. Att svenska studenter upplever att skattemedel används för det som utlovas, är ett kännetecknande drag som beskriver den generella välfärdsstaten, nämligen att alla får ta del tjänster och förmåner. Jämförelsevis med de grekiska studenternas uppfattningar kan vi spekulera om deras uppfattningar grundar sig på att välfärdsstaten är selektiv, vilket leder till att alla inte omfattas av den som i sin tur resulterar i att majoriteten ansåg att skattemedlen inte används till det som utlovas.

Rothstein konstaterar hur väsentliga de offentliga institutionerna är och att dessa är avgörande för förtroendet och legitimiteten i landet samt att skatten bidrar till att en robust välfärd utvecklas. Vi kan däremot inte analysera hur välfärdsstaten ser ut i respektive land eftersom det inte är vårt syfte. Däremot såg vi att förtroendet för Skatteverket är lågt bland de grekiska studenterna vilket innebär att myndigheten inte har skapat förtroende, som Rothstein påpekar är väsentligt för det sociala kapitalet i samhället. Som vi nämnde tidigare har Grekland ett klientsystem där tjänster utlovas mot politiskt stöd, något som potentiellt kan påverka legitimiteten och därmed även förtroendet för institutionen. Vidare stipulerar han att det är institutionerna som skapar det sociala kapitalet, vilket kanske stämmer överens med Sverige men hur ser det ut för Grekland? Vi kan endast spekulera i att institutionerna i Grekland inte skapar det sociala kapitalet, vilket potentiellt kan förklara det låga förtroendet som studenterna har för den representativa och verkställande makten, men det är ingenting vi med säkerhet kan veta.

Välfärdspolitiken och institutionernas roll i skapandet av det sociala kapitalet kan vara potentiella förklaringar, men finns det andra förklaringar till den omfattande skillnaden mellan länderna? En potentiell konsekvens av den finansiella kris som influerat i Europa, kan vara det skiftande förtroende från medborgarnas sida. I vårt resultat presenterades det en tänkbar förklaring, nämligen om studenterna anser att den ekonomiska krisen har påverkat förtroendet för institutionerna. Det är anmärkningsvärt att en klar majoritet av de grekiska studenterna menar att den ekonomiska krisen har påverkat deras förtroende. Men vi kan inte med säkerhet veta *hur* deras förtroende har påverkats utan enbart att det *har* påverkats, enligt dem själva.

I likhet med Rothstein och Eeks studie om hur studenters förtroende för offentliga institutioner skiljer mellan Sverige och Rumänien, har vi kommit fram till att svenska studenter generellt har ett högre förtroende än vad de grekiska studenterna har. I deras studie konkluderade de även att förtroendet för de offentliga institutionerna påverkar graden av mellanmännisklig tillit men det är inget som vi kan fastställa i vår studie då vi endast undersökt perceptioner. Vi kan därmed inte utgå ifrån att de grekiska institutionerna är korrupta eftersom förtroendet är lågt eller att de svenska institutionerna inte är det då förtroendet är relativt högt, i jämförelse med de grekiska studenterna.

En av hypoteserna som vi testade berörde korruption och dess påverkan på förtroendet för parlamentet, där vi kunde konstatera att de grekiska studenterna hade ett lägre förtroende för institutionen och upplevde att korruption förekommer i hög grad. Rothstein menade att detta har en påverkan på den sociala tilliten men enligt vårt resultat har de grekiska en neutral mellanmännisklig tillit, däremot kan vi inte ta ställning till om den upplevda korruptionen har en inverkan på studenternas sociala tillit. De svenska, å andra sidan, hade en högre grad av förtroende för parlamentet och upplevde inte att korruption förekommer i hög grad, medan deras mellanmänniskliga tillit var högre. Rothsteins teori kanske stämmer för de svenska studenterna, att det är institutionerna som gör att de har högre tillit för institutionerna men också för andra människor, till skillnad från de grekiska studenterna som har lägre tillit för institutionerna och lägre mellanmännisklig tillit. Det sociala kapitalet kanske är lägre i det grekiska samhället, men det är ingenting vi inte kan bekräfta.

Vår studie har utgått från högskolestudenter där utbildningen är gratis och vi antar att alla studenter har lika förutsättningar gällande sin utbildning. Vårt resultat visar att det finns

variationer i graden av förtroende för offentliga institutioner. Alla de grekiska studenterna har exempelvis inte lågt förtroende och alla de svenska studenterna har inte högt förtroende för de offentliga institutionerna. Förtroendet för offentliga institutioner beror bland annat på tillgången till utbildning, enligt Schoon & Cheng, men i vårt fall kan vi stipulera att deras slutsats inte överensstämmer med våra resultat. Högstudenter i Grekland har ett genomsnittligt lågt förtroende för alla offentliga institutioner medan i Sverige har de ett neutralt förtroende för institutionerna men vi kan inte veta vad det beror *på* utan endast spekulera *om orsakerna varför* det har uppstått.

Putnam konstaterade att en hög grad av medborgerligt engagemang leder till ett högt socialt kapital samt välfungerande samhällsinstitutioner. Vår tredje hypotes kunde accepteras bland de svenska studenterna men inte de grekiska, vilket kan leda till diskussionen om val av variabler. De variabler som avsåg att mäta deltagande i föreningslivet kan anses otillräckliga, då Putnam inte resonerar specifikt för vad som mäter ett aktivt deltagande i föreningsliv. Det återstår således en otydlig men även en tolkningsbar definition av deltagandet i föreningslivet som kan komma att påverka resultatet.

Vi stödjer Rothsteins kritik av Putnam, i förhållande till vår studies resultat, där han menar att det inte kan uppstå något samband mellan den mellanmänniska tilliten och det politiska förtroende eftersom studien baseras på empirisk data. Det är något vi kan bekräfta eftersom det inte finns något samband mellan de grekiska studenternas förtroende och social tillit.

6. Slutsats

Den dåvarande befintliga forskningen saknade en komparativ empirisk studie som kartlägger studenters förtroendenivåer. Studien har tillfört kunskap vad gäller empirisk data som bidrar till det stora forskningsfältet gällande politiskt förtroende. Vi konstaterade inledningsvis att det råder skillnader i förtroendet mellan olika länder men undersökningarna som hade gjorts var inaktuella. Denna studie bekräftar därmed att det än idag föreligger stora skillnader i förtroendenivåer mellan Grekland och Sverige och har diskuterat eventuella förklaringsfaktorer till dessa. Förklaringsfaktorerna kan dock inte bekräftas av studiens resultat. De frågeställningar som vi utgick från presenteras nedan med kursiv text.

Hur skiljer sig medborgarnas politiska förtroende mellan europeiska välfärdsstater?

Undersökningen gav oss starka indikationer på att de grekiska studenterna har en generell misstro mot offentliga institutioner men en genomsnittlig neutral mellanmänsklig tillit medan de svenska studenternas politiska förtroende är neutralt likaså är deras mellanmänniska tillit. Då vår studie använde sig av ett bekvämlighetsurval kan vi inte generalisera studien, inte ens till resterande population av universiteten som vi undersökt. Vi kan endast dra slutsatser för grupperna och individerna vi har undersökt. Det är möjligt att resultatet hade sett annorlunda ut om vi använt oss av slumpmässigt urval men det är ingenting vi med säkerhet kan konkludera.

Finns det något samband mellan den mellanmänniska tilliten och förtroendet för offentliga institutioner i respektive välfärdsstat?

Vi kunde inte hitta några samband mellan den mellanmänniska tilliten och förtroendet för offentliga institutioner, för de grekiska studenterna och endast få signifikanta sådana för de svenska studenterna. Utifrån vårt resultat kan vi konstatera att det inte finns något samband mellan dessa två variabler för de grekiska studenterna, men utesluter inte att ett sådant samband kan existera. Men för de svenska studenterna kan vi stipulera att det finns ett samband mellan den mellanmänniska tilliten och förtroendet för Skatteverket, parlamentet, de politiska partierna och för tjänstemännen dock är dessa svaga samband.

Slutligen, kan vi konkludera att det råder stora skillnader mellan länderna och det behövs vidare forskning för att undersöka varför skillnaderna är stora samt vilka som är de

bakomliggande faktorerna. Vi har kartlagt, belyst och undersökt skillnaderna som vi hoppas skall leda till att den representativa och den verkställande makten, i båda länderna, skall ta hänsyn till och försöka öka förtroendet bland studenter.

7. Framtida forskning

Antalet respondenter som inkluderades i studien är för få i förhållande till antalet studenter som finns på respektive lärosäte. Det krävs därmed en mer omfattande studie av studenters förtroende i Grekland och i Sverige för att få en helhetsbild av situationen men även studier som inkluderar andra grupper av de grekiska och svenska samhällena. Statistiken som presenterades bör vara betydelsefull för den kommande forskningen som ett incitament för vidare studier. Vår undersökning har endast undersökt perceptioner gällande korruption. Vidare forskning bör undersöka sambandet mellan upplevd och verklig korruption, vilket vår studie inte har berört. Skillnaden mellan de två bör vara uppenbar, men en upplevd korruption innebär inte att den är verklig och tvärtom innebär den verkliga inte att den är upplevd.

8. Källförteckning

Böcker

Barmark, M. & Djurfeldt, G. 2015, *Statistisk verktyglåda 0: att förstå och förändra världen med siffror*, 1:a uppl. edn, Studentlitteratur, Lund.

Bryman, A. & Nilsson, B. 2011, *Samhällsvetenskapliga metoder*, 2., [rev.] uppl. edn, Liber, Malmö.

Esping-Andersen, G. 1990, *The three worlds of welfare capitalism*, Polity, Cambridge.

Körner, S. & Wahlgren, L. 2015, *Statistiska metoder*, 3:e uppl. edn, Studentlitteratur, Lund.

Liebfried, S. "Towards a European Welfare State? On Integrating Poverty Regimes into the European Community" p. 245 in Ferge, Z. & Europäisches Zentrum für Ausbildung und Forschung auf dem Gebiet der Sozialen Wohlfahrt 1992, *Social policy in a changing Europe*, Campus-Verl, Boulder, Colorado;Frankfurt am Main;.

Listhaug, O. och Ringdal K. (2008) "Trust in political institutions" i Ervasti, H., Fridberg, T., Hjerm, M. & Ringdal, K. 2008, *Nordic social attitudes in a European perspective: Elektronisk resurs*, Edward Elgar Publishing Limited, Cheltenham

Rothstein, B. & Studieförbundet Näringsliv och samhälle 2003, *Sociala fällor och tillitens problem*, 1:a uppl. edn, SNS förl, Stockholm.

Rothstein, B. & Studieförbundet Näringsliv och samhälle 2002, *Vad bör staten göra?: om välfärdsstatens moraliska och politiska logik*, 2., [rev.] uppl. edn, SNS förl, Stockholm

Rothstein, B. & Studieförbundet Näringsliv och samhälle 2010, *Vad bör staten göra?: om välfärdsstatens moraliska och politiska logik*, 3:e uppl. edn, SNS förlag, Stockholm.

Putnam, R.D., Leonardi, R., Nanetti, R.Y., Eklöf, M. & Studieförbundet Näringsliv och samhälle 2011, *Den fungerande demokratin: medborgarandans rötter i Italien*, 2:a uppl. edn, SNS förlag, Stockholm

Vetenskapliga artiklar

Bouckaert, G. 2012, "Trust and public administration" *Administration*, vol. 60, no. 1 (2012), pp. 91–115 University of Leuven

- Ellinas, A. & Lamprianou, I. 2014, "Political Trust in Extremis", *COMPARATIVE POLITICS*, vol. 46, no. 2, pp. 231-231.
- Graeff, P. & Svendsen, G.T. 2013; 2012, "Trust and corruption: The influence of positive and negative social capital on the economic development in the European Union", *Quality & Quantity*, vol. 47, no. 5, pp. 2829-2846.
- Kaplanoglou, G. & Rapanos, V.T. 2013, "Tax and Trust: The Fiscal Crisis in Greece", *South European Society and Politics*, vol. 18, no. 3, pp. 283-304.
- Kroknes, V.F., Jakobsen, T.G. & Grønning, L. 2015, "Economic Performance and Political Trust: The impact of the financial crisis on European citizens", *European Societies*, vol. 17, no. 5, pp. 700-723.
- Kumlin, S. & Rothstein, B. 2005, "Making and Breaking Social Capital: The Impact of Welfare-State Institutions", *Comparative Political Studies*, vol. 38, no. 4, pp. 339-365.
- Martin, C. 1996, "Social Welfare and the Family in Southern Europe", *South European Society and Politics*, vol. 1, no. 3, pp. 23-41.
- Rothstein, B., Eek, D., Psykologiska institutionen, Faculty of Social Sciences, University of Gothenburg, Göteborgs universitet, Department of Political Science, Department of Psychology, Samhällsvetenskapliga fakulteten & Statsvetenskapliga institutionen 2009, "Political Corruption and Social Trust: An Experimental Approach", *Rationality and Society*, vol. 21, no. 1, pp. 81-112.
- Rothstein, B. & Uslaner, E.M. 2005, "All for All: Equality, Corruption, and Social Trust", *World Politics*, vol. 58, no. 1, pp. 41-72.
- Sabel, C.F. 1993, "Studied trust: Building new forms of cooperation in a volatile economy", *Human Relations*, vol. 46, no. 9, pp. 1133.
- Sainsbury, D. 1991, "Analysing welfare state variations - the merits and limitations of models based on the residual-institutional distinction", *Scandinavian political studies*, vol. 14, no. 1, pp. 1-30.
- Schoon, I. & Cheng, H. 2011, "Determinants of political trust: A lifetime learning model", *Developmental Psychology*, vol. 47, no. 3, pp. 619-631.

Zambarloukou, S. 2015, "Greece after the Crisis: Still a south European welfare model?", *European Societies*, vol. 17, no. 5, pp. 653-673.

Webbsidor och datafiler

Europeiska Unionen (2016) Om EU. http://europa.eu/about-eu/index_sv.htm [2016-05-02]

Europeiska Kommissionen (2016) Economic and financial affairs, financial assistance to Greece. EU, 6 januari
http://ec.europa.eu/economy_finance/assistance_eu_ms/greek_loan_facility/index_en.htm
[2016-05-02]

Europeiska Kommissionen, Eurostat (2016) Statistik av länder, budget och BNP, Sweden and Greece <http://ec.europa.eu/eurostat/cache/infographs/cofog> [2016-05-12]

European Social Survey (2016) Data and documentation, Sweden and Greece.
<http://www.europeansocialsurvey.org/data/> [2016-05-07]

Eurostat (2016) Tertiary education statistics, statistics explained. EU, 9 mars
http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Tertiary_education_statistics
[2016-05-17]

Göteborgs Universitet (2016) Utbildningar och fakultet
<http://www.gu.se/omuniversitetet>[2016-05-17]

Gheorghiu, S.F and Bourgeais, V – Eurostat (2014) European day of languages. EU, 25 september.
<http://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/5177306/3-25092014-AP-EN.PDF/568bd6e0-0184-444e-b965-ffc801c7df99> [2016-05-12]

Hellenic Parliament (2008) Σύνταγμα της Ελλάδας
<http://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/8c3e9046-78fb-48f4-bd82-bbba28ca1ef5/SYNTAGMA.pdf> [2016-04-30]

Holmberg, S och Sommerstein, K(2013) SOM-student [SOM-rapport nr 2013:8] (datafil)
”Svenska folkets bedömning av offentliga myndigheters verksamhet” Göteborgs Universitet, Samhällsvetenskapliga fakulteten. [2016-05-15]

Regeringskansliet (2016) "Offentlig sektor ska styras med tillit som utgångspunkt" Regeringen, 16 februari. <http://www.regeringen.se/artiklar/2016/02/offentlig-sektor-ska-styras-med-tillit-som-utgangspunkt/> [2016-05-18]

Regeringskansliet (2015) "Regeringen föreslår åtgärder för att skapa andrum för svenskt flyktingmottagande" Regeringen, 24 november. <http://www.regeringen.se/artiklar/2015/11/regeringen-foreslar-atgarder-for-att-skapa-andrum-for-svenskt-flyktingmottagande/> [2016-05-17]

Transparency International (2016) What is corruption? <https://www.transparency.org/what-is-corruption/#define> [2016-05-17]

University of Panteion (2016) Departments and structure <http://www.panteion.gr/index.php?p=content§ion=19&id=111&lang=el> [2016-05-17]

Universitetskanslers Ämbete (2015) UKÄ, Statistik och uppföljning <http://www.uka.se/statistik--uppfoljning/arsrapport-2015-for-universitet-och-hogskolor.html> [2016-05-17]

Nyhetsartiklar

Akhtari, K (2015) "Därför har Grekland finanskris". Sveriges radio, 25 juni. <http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=83&artikel=6198250> [2016-05-07]

Björklund, M (2015) Syriza saknar pengar att infria vallöften. Dagens Nyheter, 27 januari <http://www.dn.se/ekonomi/syriza-saknar-pengar-att-infria-valloften/> [2016-05-10]

Bruneforth, M (2009) "Stor global tillväxt av högskolestuderande" Statistiska Central Byrån. http://www.scb.se/statistik/publikationer/LE0001_2009K03_TI_07_A05TI0903.pdf [2016-05-10]

Europaparlamentet (2014). Nyheter. *Vad är trojkan och när hände vad under ekonomiska krisen?* <http://www.europarl.europa.eu/news/sv/news-room/20140425STO45128/Nyhetsgrafik-Vad-%C3%A4r-trojkan-och-n%C3%A4r-h%C3%A4nde-vad-under-den-ekonomiska-krisen> [2016-05-02]

Gill, J (2016) “Anger over austerity: Third day of rallies in Greece over pensions and tax reforms”. Euronews, 8 Maj. <http://www.euronews.com/2016/05/08/anger-over-austerity-third-day-of-rallies-in-greece-over-pensions-and-tax/> [2016-05-18]

Kärrman, J. (2016) “Rekordlångt förtroende för regeringen” Dagens nyheter, 28 mars. <http://www.dn.se/nyheter/politik/rekordlangt-fortroende-for-regeringen/> [2016-05-12]

Smith, H (2016) ”Greek MPs approve toughest austerity measures yet amid rioting”. The Guardian, 9 maj. <http://www.theguardian.com/world/2016/may/08/rioters-take-to-the-streets-ahead-of-greek-austerity-vote> [2016-05-18]

Smith, H (2016) ”'Everyone's outraged': angry Greeks foresee Grexit and drachma's revival”. The Guardian, 10 maj. <http://www.theguardian.com/world/2016/may/10/greece-austerity-grexit-drachma> [2016-05-18]

Svahn, C (2016) ”Flyktingstömmen till Grekland slutar inte”. Dagen nyheter, 20 mars. <http://www.dn.se/nyheter/varlden/flyktingstrommen-till-grekland-slutar-inte/> [2016-05-08]

Lagar och regler

Regeringsformen (1974:152) Stockholm: Justitiedepartementet L6. SFS 2014:1 385.

Studieavgiftsutredningen (2006) *Studieavgifter i skolan* (SOU 2006:7) Stockholm: Utredningsdepartementet

Bilaga 1

School of Public Administration

A survey about social trust and confidence for the governmental institutions

1. Gender?

Male

Female

Other

2. Age?

18- 22

23- 27

28- 32

33>

3. What is your annual income (year)?

0 – 50 000 SEK / 0 – 5 000 EUR

50 001 - 100 000 SEK / 5001 – 10 000 EUR

100 001 - 150 000 SEK / 10 001 – 15 000 EUR

150 0001 - 200 000 SEK / 15 001 – 20 000 EUR

200 001- 250 000 SEK / 20 001 – 25 000 EUR

250 001 SEK > / 25 001 EUR >

4. Did you vote in the last election?

Yes

No

I don't remember

5. Have you participated in a political action in the last 2 years? (example, demonstration, signed a petition, boycott etc.)

Yes

No

I don't remember

6. Are you a member of any formal organization? (example; trade union, sports club etc)

Yes

No

I don't know

7. Have you volunteered for any cause? (example, political, humanitarian, social etc)

Yes

No

I don't know

8. Generally speaking, would you say that most people can be trusted or that you can't be too careful? Please rate your answer based on a score of 0-10, where 0 means you can't be too careful and 10 means that most people can be trusted. OBSERVE circle only **ONE number.**

**You can't
be too careful**

**Most
people can
be trusted**

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

I don't know

*9. Would you say that most of the time people try to be helpful or that they are mostly looking out for themselves? Please rate your answer based on a score of 0-10, where 0 means people mostly look out for themselves and 10 means people mostly try to be helpful. OBSERVE, circle only **ONE** number.*

**People mostly
look out for
themselves**

**People
mostly try
to be helpful**

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

I don't know

*10. Generally, how would you rate your trust for the people you know? Example, friends, colleagues. OBSERVE, mark only **ONE** alternative.*

None at all

Not very much

Considerable

Quite a lot

Complete trust

I don't know

11. How would you rate your trust for your family? OBSERVE, mark only **ONE** alternative.

- None at all
- Not very much
- Considerable
- Quite a lot
- Complete trust
- I don't know

12. Generally speaking, please tell on a score from 0-10 how much you personally trust each of the institutions below. 0 means you do not trust an institution at all, and 10 means you have complete trust. Mark only one alternative for each institution. 88 means you don't know.

No trust at all											Complete trust	Don't know
The parliament?	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	88
Legal system?	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	88
Police?	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	88
Politicians?	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	88
Political parties?	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	88
European Parliament?	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	88
Tax authorities?	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	88
Public officials?	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	88

13. *If you have low trust for the institutions, please **mark** one or several alternatives that can explain your low trust level. If you have complete trust for all the institutions above, skip this question and continue to the next one.*

- Mismanaged administration
- Politicians
- Incompetent officials
- Poor corporate governance
- Lack of regulation
- Occurrence of corruption in public institutions
- Other _____.

14. *Can you say that your trust for the governmental institutions are an effect of the economic crisis that Europe is going through?*

- None at all
- Not so much
- Considerable
- Quite a lot
- Completely

15. *Did you pay taxes in 2015?*

- Yes
- No
- Don't know

16. *To what extent do you think that the taxes that the government obtains from you (citizens) are being used for the purposes that politicians say it will? Please mark **one** number. You find the meaning of the numbers below:*

1= None at all

2= Not so much

3 = Considerable

4= Quite a lot

5 = Completely

1

2

3

4

5

I don't know

17. *Do you think there is an occurrence of corruption in your country?*

None at all

Not very much

Considerable

Very much

I don't know

18. *If you think corruption occurs, in which of following institutions do you think corruption occurs?*

You can mark several alternatives.

Tax authorities

Social insurance agency

Employment office

- Government
- The Parliament
- Municipalities
- Regions
- Healthcare institutions
- Universities
- Police
- Migration board
- Judiciary institutions
- I don't know
- Other _____

19. Which of following areas do you believe is in need to be expanded in your country in efforts to increase the living standard?

- Healthcare
- Migration
- Labor
- Social security
- Other _____

Thank you for your participation!

Stavroula and Kerime from University of Gothenburg.